

Årsredovisning 2017

Bollebygds kommun

**BOLLEBYGDS
KOMMUN**

Innehållsförteckning

INLEDNING

- 4 Detta hände under 2017
- 6 Kommunstyrelsens ordförande har ordet

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

- 8 Bollebygds kommuns organisation
- 9 Omvärlden och Bollebygd
- 15 Måluppföljning
- 21 Ekonomiskt resultat och finansiell analys
- 31 Kommunen som arbetsgivare
- 35 Verksamhet som bedrivs i form av kommunalförbund

FINANSIELLA RAPPORTER

- 36 Resultaträkning
- 37 Balansräkning
- 38 Kassaflödesanalys
- 39 Noter
- 42 Redovisningsprinciper

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

- 44 Barn och utbildning
- 49 Område funktionsnedsättning
- 51 Äldreomsorgen
- 53 Stöd till individer och familjer
- 55 Kultur och fritid
- 57 Samhällsbyggnad
- 61 VA-verksamheten
- 63 Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder
- 65 Sammanställd redovisning

- 68 Revisionsberättelse

Detta hände under 2017

Kommunens tillagningskök blev KRAV-certifierade

Köken i kommunen blev under 2017 KRAV-certifierade enligt nivå 1, vilket innebär att inköpen ska bestå av minst 25 procent godkända livsmedel. All kökspersonal har utbildats och verksamheten har tagit fram rutiner kring hantering, mottagning och förvaring av godkända varor.

Kommunen startade en playkanal

Under hösten startade Bollebygd kommun en playkanal. Tanken med webb-TV är att involvera så många invånare som möjligt i det som händer i kommunen på ett enkelt och inbjudande sätt. Det har sedan starten publicerats 23 klipp i playkanalen där kommunens verksamhet och andra aktiviteter runt om i kommunen lyfts fram.

Nytt skolbibliotek och lokaler för kulturskolan

Under 2017 har barn och ungdomar i Bollebygd fått två nya mötesplatser inriktade på kulturaktiviteter. I december hölls ett öppet hus för att visa upp och inviga det nya skolbiblioteket och kulturskolans nya lokaler.

Europa Direkt Sjuhärad – kommissionens förlängda arm

Kontoret fungerar som Europeiska kommissionens förlängda arm ut i samhället, för att belysa EU-arbetet på lokal nivå samt ta med oss människors frågor och tankar kring EU tillbaka till kommissionen.

I februari åkte kontoret tillsammans med Maria Sjöström Gisslen, som arbetar som tolk i Bryssel, runt till alla fyra skolorna i Bollebygd för att belysa vikten av språk inför kommande språkval.

I maj genomförde kontoret ett större event om mobilitet och sysselsättning för unga där inbjudna talare berättade om sina erfarenheter från studier, arbete, praktik och volontärarbete i annat land. Inbjudna var även de myndigheter som står bakom dessa möjligheter samt Europaparlamentarikern Olle Ludvigsson.

Den 9 maj uppmärksammades också Europadagen av kontoret med att ställa upp EU-tältet på torget. I tältet hölls ett quiz och det bjöds på fika.

Kommunen har i slutet av året ansökt och blivit beviljad en ny programperiod om tre år för Europa Direktkontoret, 2018–2020.

Ungas inflytande i kommunala besluts- och planeringsprocesser

Under 2017 hade ungdomsrådet nio styrelsemöten. Rådet lämnade fyra remissvar på detaljplaner och planprogram från samhällsbyggnadsförvaltningen. Remisserna gällde Prästgården, Sockelvägen, Kullaområdet och Tyftet. Ungdomsrådet var också delaktiga i processen kring demokratistipendiet som årligen delas ut till barn/unga i kommunen.

För tolfte året i rad genomfördes 100 000-kronorsprocessen. Gårdsrådet, ungdomsrådet och samtliga skolor i Bollebygd deltog.

School's out 2017

Årets School's out blev ett av de mest lyckade genom åren, mycket tack vare en stark arrangörsgroup med ungdomar. Tack vare sitt engagemang lyckades de boka de väldigt populära Norlie & KKV vilka lockade mycket folk till arrangemanget. Att delta på School's out har de senaste åren blivit en självklarhet för Bollebygds ungdomar.

Bollebygdsambassadör 2018 och demokratistipendium

Bollebygds kommun delar varje år ut ett antal stipendier och utmärkelser till personer som på ett eller annat sätt sprider en positiv bild av kommunen, främjar demokratifrågor eller gör värdefulla insatser inom kultur och idrott. Utmärkelserna delas ut till en eller flera personer, grupper eller föreningar och ska ses som uppmuntran och belöning för värdefulla insatser.

Bollebygdsambassadörsutmärkelsen för 2018 delades ut till Stefan Hederdal med motiveringen: "Genom sitt starka engagemang för kommunen är Stefan Hederdal en värdig representant för den entreprenörsanda som alltid varit utmärkande för bygden. Genom sina insatser har han bidragit till den positiva utveckling av Töllsjö som uppmärksammas långt utanför kommunens gränser."

Under julmarknaden delades demokratistipendiet ut till Nicolas Bredell med följande motivering: "Nicolas har genom sitt brinnande intresse för integrationsfrågor skapat vänskapsband med ensamkommande flyktingbarn och engagerat sig i gruppen 'Bollebygd tillsammans mot rasism'."

Plats 11 i Öppna jämförelser – grundskola 2017

Bollebygd hamnade på plats 11 i Sverige och en förstaplats i Sjuhärad i Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) undersökning Öppna jämförelser. Skolans resultat beskrivs utifrån nyckeltal om betyg i årskurs 6 och 9, nationella prov i årskurs 3 och resurserna utifrån nyckeltal om kostnader och personal. Rapporten presenterar resultat för ett urval av nyckeltalen, där statistiken huvudsakligen bygger på uppgifter för läsåret 2016/2017.

Kommunstyrelsens ordförande har ordet

Kommunens 23:e år blev händelserikt. Mycket handlar om planering av en växande kommun, utvecklande av servicen till invånarna och hjälpen för våra nya invånare in i samhället. Dessutom har vi arbetat vidare med riktlinjer, policys och ökad öppenhet.

Bollebygd växer

Det är många som vill bo i Bollebygds kommun. Kommunen ökade invånarantalet med 1,8 procent eller 160 personer. Vi växte mest i Sjuhärad. På nyårsafton 2017 var vi 9 262 invånare.

Planeringsarbetet för Kullaområdet pågår. Tanken är blandad bebyggelse som smälter in på bra sätt i naturmiljöerna i området.

Vad gäller nya höghastighetsjärnvägen Göteborg–Borås och med fortsättning till Stockholm har Trafikverket förvånande nog inte föreslagit byggande ens av någon del av sträckan i kommande infrastrukturplan 2018–2029. Trots att ”Sverigeförhandlingen” föreslog att den sträckan skulle byggas först. Mycket av påverkansarbetet sker från Västra Götalandsregionen och de berörda kommunerna för att få med sträckan Göteborg–Bollebygd i planen och i Bollebygd angöra till gamla järnvägen. Regeringen kommer att fastställa planen våren 2018.

En ny skola är redan under planering. Den kommer att kallas Fjällastorpsskolan och ligga strax sydväst om kyrkan. Kommunen har köpt mark för bostadsbyggande i Töllsjö som vi hoppas ha byggstart för under 2018. Ett 40-tal tomter är ute på försäljning på Tyftet varav de flesta redan är sålda.

Bra kommunala verksamheter

Våra skolor utmärker sig alltid i kvalitetsmätningar. Det har vi blivit vana vid men det är viktigt att veta att det inte sker utan engagerade medarbetare. Vår omsorg är också bra. Mer av verksamheten håller på att byggas upp på hemmaplan istället för att köpas i andra kommuner. I brukarenkäten på äldreboendet var 100 procent nöjda med bemötandet. Kommunen

och dess anställda levererar en mycket bra verksamhet. Under året har det flyttat in 25 nya barn som går i förskola och 33 nya barn som går i F–6-skola. Det var fler än den prognos vi haft så det har blivit trångt i vissa skolor och förskolor. Det är viktigt att trängseln inte blir permanent och arbete pågår för att lösa situationen så fort som möjligt. Långsiktigt är lösningen naturligtvis den nya skolan, Fjällastorpsskolan, som nu planeras och kommer att bli klar 2019–2020. Men redan under 2018 räknar vi med tillfälliga lösningar. Förskolan i Olsfors är också trång, där tittas det på en ny förskola.

Kommunens ekonomi

Utan en god ekonomi kan vi inte heller bibehålla en bra kommunal service till våra invånare. 2017 blev kommunens ekonomiska överskott 33 miljoner. Detta överskott är viktigt eftersom det minskar behovet av att låna pengar till alla de investeringar kommunen gjort, till exempel fastighetsköp, markköp, iordningställt byggbar mark, VA-utbyggnad och byggnationer. Varje krona vi kan finansiera med ett bra resultat innebär en krona mindre i lån.

Framtiden

Vad finns det för utmaningar?

Att kunna rekrytera rätt utbildade medarbetare. Det är redan svårt med många grupper som kommunen behöver. Vi behöver bli bättre som arbetsgivare. Där pågår flera olika initiativ.

Ekonomi. Det kostar att växa, samtidigt är vi för små för att kunna få bättre kommunikationer, fritidsanläggningar och behålla och helst förbättra affärsutbudet i kommunen. Arbetet med långtidsplanering pågår.

Politisk ledning. För att kunna utveckla kommunen krävs stabil ledning som tänker långsiktigt.

Så har det varit i Bollebygd och det har varit en del i att vi är där vi är idag. Jag hoppas att de politiska partier som får ledningen i kommunen efter valet 2018 tar detta ansvar.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack. Allt detta hade inte varit möjligt utan engagerade människor i form av invånare, medarbetare, föreningsaktiva, företagare och politiker – och sist och kanske mest viktigt, engagerade medarbetare.

Tack till er alla!

Peter Rosholm (S)

Kommunstyrelsens ordförande

Bollebygds kommuns organisation

Politisk organisation

Bollebygds kommuns högsta beslutande organ, kommunfullmäktige, består av 31 ledamöter och 22 ersättare. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet utgör den styrande minoriteten¹. Fyra nämnder, utöver kommunstyrelsen (KS), ansvarar för kommunens verksamhet: bildnings- och omsorgsnämnden (BON) och samhällsbyggnadsnämnden (SBN) ansvarar för majoriteten av kommunens verksamheter. Dessutom finns jävsnämnd och valnämnd. Kommunen har två kommunalråd.

Valdeltagandet i det senaste kommunvalet var 88,0 procent, det är det tolfte högsta i landet.

BON, SBN och KS lämnar också varsina årsrapporter med en fördjupning av sina verksamheter och resultat.

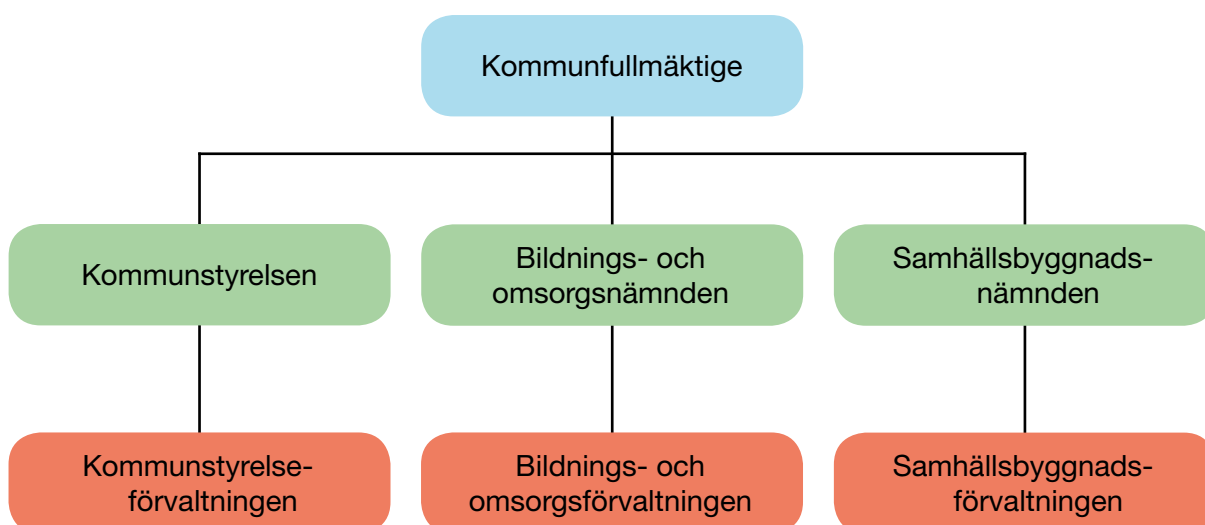
Antal mandat

Parti	2011–2014	2015–2018
Socialdemokraterna	11	10
Miljöpartiet	2	2
Vänsterpartiet	0	1
Moderaterna	11	7
Sverigedemokraterna	2	5
Centerpartiet	3	2
Folkets röst	0	2
Kristdemokraterna	1	1
Liberalerna	1	1
Summa	31	31

Förvaltningsorganisation

Kommunen består av tre förvaltningar: bildnings- och omsorgsförvaltningen (BOF), samhällsbyggnadsförvaltningen (SBF) och kommunstyrelseförvaltningen (KSF). Var och en leds av en förvaltningschef

respektive kommunchef (KSF). Under 2017 har ledningen inom BOF förändrats, det är numera två förvaltningschefer som svarar för den verksamheten: en bildningschef och en socialchef.

¹ Budgeten för 2018 fick dock stöd även av Liberalerna och Kristdemokraterna.

Omvärlden och Bollebygd

Omvärlden och Sveriges ekonomi

Konjunkturen har förstärkts markant under 2017 och även 2018 kommer att präglas av högkonjunktur. Enligt SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) kommer såväl arbetade timmar som lönesumman att fortsätta utvecklas starkt, vilket innebär en ökning av det reala skatteunderlaget. Emellertid bedömer SKL att högkonjunkturen når sin kulmen under 2018, till exempel var bostadsbyggandet under 2017 på en sådan nivå att det är svårt att höja den ytterligare.

Kommunernas preliminära resultat för 2017 visar ett överskott med 24 miljarder kronor, det är 2,2 miljarder bättre än 2016. Det var 17 kommuner (8 stycken 2016) som gick med underskott 2017, ingen i Västra Götalands län. Ökningen av kommunernas nettokostnader var totalt 4,7 procent, vilket var något lägre än 2016. Skatteintäkterna ökade med 5,0 procent. Det genomsnittliga resultatet per invånare var 1 762 kronor¹. Investeringsbehoven är stora i kommunerna, dessa ökade med 18 procent, och en stor del finansierades med lån. Kommunernas totala skulder ökade med drygt 8 procent.

Från och med 2019 bedömer SKL att konjunkturen återgått till ett normalläge, vilket kommer att leda till en uppbromsning av skatteunderlagets utveckling 2019–2020. Ett mer utdraget förlopp skulle betyda att uppbromsningen fördelas på fler år. Oavsett hur snabbt det går står kommuner och landsting inom kort inför en mycket besvärlig obalans mellan snabbt växande demografiskt betingade behov och ett långsamt växande skatteunderlag.

Bollebygd utgör i detta hänseende inget undantag. De närmaste åren kommer såväl barn och unga som äldre att öka både i antal och som andel av kommunens befolkning. SKL har i olika sammanhang presenterat statistik som visar på en obalans mellan den kraftiga ökningen av befolkningen i yngre och äldre åldrar som nu är betydligt snabbare än den för antalet personer i yrkesverksam ålder. Därför tilltar behovet av verksamhet mer än det som beräknas kunna finansieras genom ökad sysselsättning

och därmed ökade skatteintäkter.

Enligt SKL uppstår ett gap mellan intäkter och kostnader på 59 miljarder kronor (för kommuner och landsting totalt) år 2021 ifall inga åtgärder vidtas. Kommunernas och landstingens arbete med att förändra och utveckla verksamheten måste intensifieras och i ännu större utsträckning inriktas på effektiviseringar med hjälp av ny teknik och nya arbetssätt. Staten måste bidra till att underlätta effektiviseringar i sektorn. Det sektorn behöver är mer av generella och värdesäkrade statsbidrag – och mindre av riktade, detaljstyrande bidrag.

Hur Bollebygdsborna lever

Bollebygds kommun består av de fyra tätorterna Bollebygd, Olsfors, Hultafor och Töllsjö. Från tätorten Bollebygd är det 24 kilometer till Borås centrum och 40 kilometer till Göteborgs centrum. Till Landvetter flygplats är det 18 kilometer. Riksväg 40 som förbinder orterna håller motorvägsstandard hela vägen. Kommunen tillhörde Borås stad fram till 1994 då den bröt sig loss och blev en egen kommun.

Vi har blivit fler

	2016	2017
Antal invånare början av året	8 799	9 102
Antal födda	97	92
Antal döda	-69	-80
Födelsenetto	28	12
Inflyttning	669	613
Utflyttning	-410	-510
Flyttnetto	259	103
Invandring	37	56
Utvandring	-21	-11
Invandringsnetto	16	45
Antal invånare slutet av året	9 102	9 262

¹ Exklusive Gällivare kommun som visade extremt högt resultat på grund av intäkter för flytt av orten Malmberget.

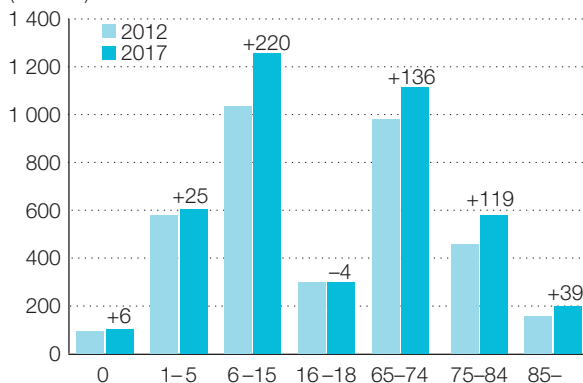
Befolkningen har ökat med 160 personer under 2017: från 9 102 stycken till 9 262 stycken. Det är främst flyttnettot som ligger bakom kommunens befolkningsökning och så har det varit de senaste åren.

Ökningen med 160 personer motsvarar 1,8 procent vilket var den största procentuella ökningen i Sjuhärads² och den femte största i länet. Ser man till kommunens befolkningsökning under de senaste fem åren är det den näst högsta i hela länet (8,9 procent). I antal handlar det om 755 personer varav 220 stycken tillhör grundskoleåldrarna, se diagram nedan. Förskoleåldrarna har inte ökat lika mycket, med 25 stycken. Inte heller de allra äldsta, över 85 år, har ökat särskilt dramatiskt, med 39 stycken. Gruppen yngre pensionärer, mellan 65 och 74 år har ökat med 136 stycken, och detta är en relativt stor grupp. Här kommer behovet av äldreomsorg och även av annan typ av boende att öka på sikt.

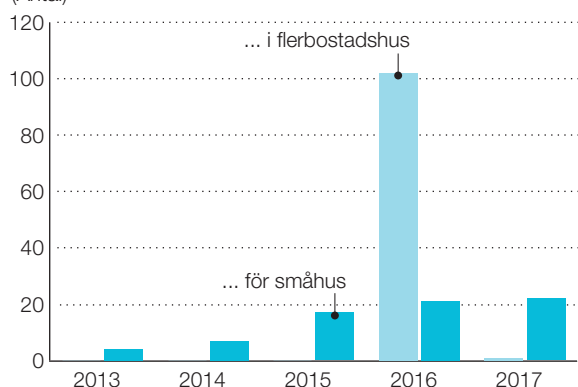
Ändring åldrar 2012–2017

(Procent)

Färdigställda bostäder

(Antal)

Byggnation

I en mindre kommun sker byggnation ganska stötvis, framför allt när det gäller flerbostadshus. År 2016 färdigställdes 102 lägenheter medan inga byggdes färdigt under de tre tidigare åren. Se diagram till höger. Under 2017 är byggandet av flerbostadshus marginellt, endast en lägenhet blev färdig. Småhus byggs det däremot en del varje år, 21 stycken färdigställdes 2016 och 22 stycken under 2017.

Det finns även statistik på hur många hus och lägenheter som *påbörjas* att byggas respektive år, då kan man få en föraning kring trolig befolkningsökning inom 1–2 år. Antal påbörjade hus under 2017 var 21 stycken (19 stycken 2016) och antal påbörjade lägenheter var endast en (14 stycken 2016).

Vi kommer att fortsätta att bli fler

Enligt den senaste befolkningsprognosen kommer Bollebygd att fortsätta växa, i vilken takt beror på hur snabbt byggnationen kommer igång i de olika exploateringsprojekten. Under 2017 har Tyftet 2 slutförts och de flesta av de 31 tomterna är sålda. Under 2018 bedöms detaljplaner som möjliggör cirka 200 bostäder att kunna antas, bland annat Prästgårdsgärdet, Fjällastorp, Prästgården, Forssa och Odinslund.

I och med att tomter färdigställs för byggnation kommer antalet barn och elever att öka kraftigt de närmaste åren, därför kommer projektering och byggnation av en ny förskola, skola och allaktivitetshall att intensifieras under 2018.

² Kommunerna Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda.

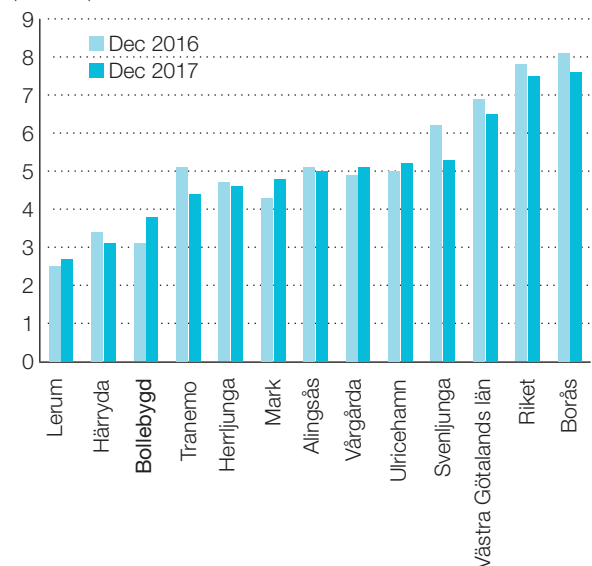
Relativt få av oss är arbetslösa

Andelen öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd var 3,8 procent av den registerbaserade arbetskraften, detta gällde december månad. Det är en viss ökning jämfört med december 2016, då var 3,1 procent arbetslösa. Trenden i riket och länet är annars att arbetslösheten har minskat under den här perioden. I antal var 163 invånare arbetslösa eller sökande i program med aktivitetsstöd i december 2017, en ökning med 31 stycken jämfört med ett år tidigare. Det är ungefär lika många män som kvinnor som är berörda.

I Sjuhärad hade Bollebygds kommun den lägsta arbetslösheten i december 2017, men två andra närbelägna kommuner, Lerum och Härryda, hade ännu lägre.

Arbetslöshet 2016 och 2017

(Procent)

Vi pendlar mycket

Bor i Bollebygd	Antal	Andel (%)
... och arbetar i:		
Bollebygd	1 534	33
Göteborg	1 044	22
Borås	936	20
Härryda	453	10
någon annanstans i länet	561	12
någon annanstans i landet	155	3
Totalt som arbetar	4 683	100

Arbetar i Bollebygd	Antal	Andel (%)
... och bor i:		
Bollebygd	1 534	53
Borås	563	20
Härryda	188	7
Göteborg	148	5
någon annanstans i länet	315	11
någon annanstans i landet	126	4
Totalt som arbetar	2 874	100

Andelen som pendlar till arbete i någon annan kommun är hög. Det är en minoritet av de invånare som förvärvsarbetar som också arbetar på en arbetsplats i kommunen, en tredjedel gör det, eller 1 534 stycken. Övriga åker till Göteborg (22 procent) eller Borås (20 procent). Av dem som arbetar på en arbetsplats i kommunen är det drygt hälften som också bor här, övriga kommer främst från Borås. Det är 1 044 personer som åker till Göteborg för att arbeta men bara 148 stycken som åker i den andra riktningen för att arbeta i Bollebygd. Observera att statistiken gäller alla arbetsgivare belägna i kommunen, alltså inte enbart arbetsgivaren Bollebygds kommun.

Hur vi mår (folkhälsobokslut)

Social hållbarhet

Folkhälsans utveckling är överlag positiv, men förutsättningarna för en god hälsa är inte jämnt fördelade. Det finns grupper i samhället som är särskilt utsatta för ohälsa. När befolkningen till exempel delas in efter utbildningsnivå är det i stort sett alltid de med lägst utbildningsnivå som har sämst hälsa. Det övergripande målet för folkhälsoarbetet är därmed att skapa *sambälliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen*.

Nedan följer en sammanställning över indikatorer som tillsammans kan ge en översiktlig bild av den sociala hållbarheten i Bollebygd.

Medellivslängd

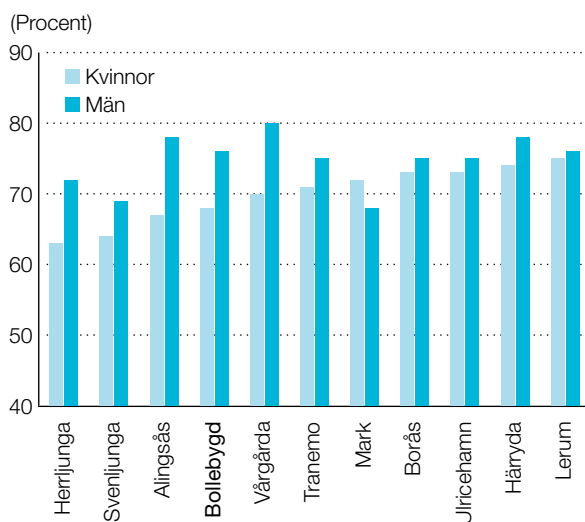
Återstående medellivslängd vid födseln (män)	82,6 år
Återstående medellivslängd vid födseln (kvinnor)	85,1 år

Medellivslängden används för att på ett övergripande sätt sammanfatta befolkningens hälsoläge. I Sverige har medellivslängden aldrig tidigare varit så hög som de senaste åren. Ökningen i medellivslängd förklaras av minskad dödlighet i medel- och pensionsåldern istället för, så som tidigare i historien, minskad dödlighet bland barn. Vidare lever kvinnor längre än män, men den långsiktiga utvecklingen visar att skillnaden mellan kvinnor och män minskar. Däremot ökar skillnaden mellan olika utbildningsgrupper där högutbildade som grupp lever längre.

I Bollebygd är den återstående förväntade medellivslängden vid födseln högre för både män och kvinnor jämfört med riket. Statistiken för 2016 visar att den återstående förväntade medellivslängden vid födseln var 2,4 år längre för män och 1,2 år längre för kvinnor jämfört med riket. Det ska dock nämnas att i små kommuner med få invånare kan medellivslängden variera mycket över tid, så jämförelser bör göras med försiktighet.

Självskattat hälsotillstånd

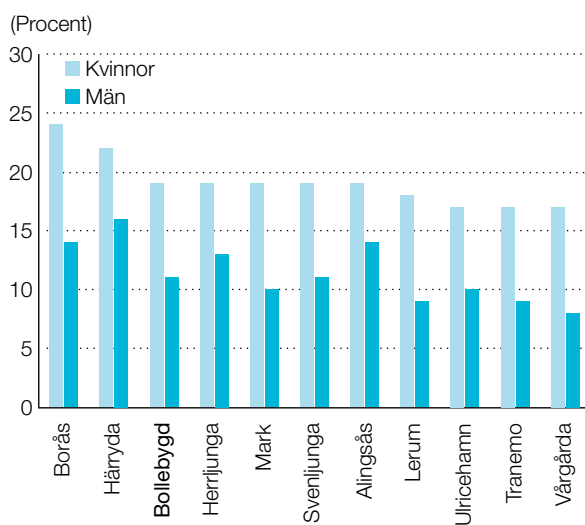
Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel

Kvinnor uppger³ ett sämre självskattat hälsotillstånd än män, se diagrammet ovan. Andelen kvinnor (16–84 år) med bra självskattat hälsotillstånd i Bollebygd är 68 procent. Motsvarande siffra för män i Bollebygd är 76 procent. Mönstret är detsamma även på nationell nivå. Ett fortsatt aktivt jämställdhetsarbete är av stor vikt för att utjämna hälsoskillnaderna mellan könen. Diagrammet är sorterat efter kvinnornas hälsotillstånd, från lägsta (sämst) till högsta (bäst). Notera att lodrät axel bryter vid 40 procent.

Psykiskt välbefinnande

Invånare 16–84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande kommun, andel

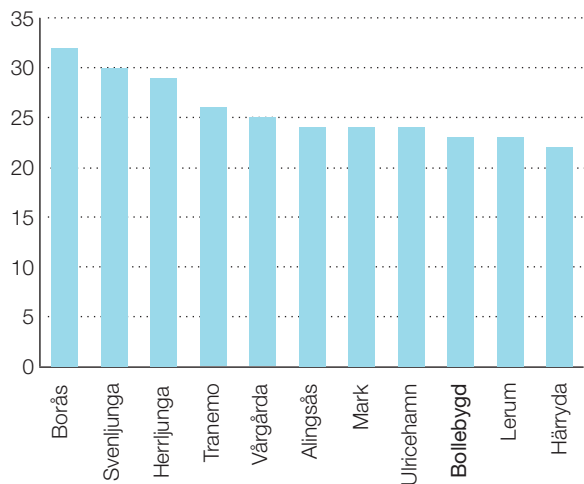

³ Statens folkhälsoinstitut, befolkningsenkät: Hälsa på lika villkor, 2016.

Vartannat år genomför Folkhälsomyndigheten en nationell enkätundersökning kring befolkningens hälsa. Ett antal frågor om stress, sömnbesvär, välbefinnande, ångest etcetera ger en fingervisning kring det psykiska välbefinnandet, se diagrammet. Enligt Folkhälsomyndigheten kan 19 procent av de svarande kvinnorna i kommunen och 11 procent av männen anses ha ett nedsatt psykiskt välbefinnande. Den tydliga skillnaden i hälsa mellan könen belyser vikten av att kommunen fortsätter med ett aktivt jämställdhetsarbete. Kommunerna är rangordnade efter kvinnornas svar, från sämst välbefinnande (Borås) till det bästa (Värgårda, Tranemo och Ulricehamn på lika nivå).

Tillit till andra
 Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra
 (Procent)

I Bollebygd svarade 23 % av de tillfrågade nej på frågan: "Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?" Lägst tillit finns i Borås (=högst avsaknad av tillit), och högst i Härryda, enligt denna undersökning.

Tillit till andra människor kan beskrivas som ett samhälles sammanhållande kitt. I samhällen där tilliten är hög finns det i regel en stabil demokrati med tilltro till valda politiker, en god folkhälsa och låg brottslighet. Statistiken⁴ för Bollebygd visar att tilliten för andra är ganska hög, både i jämförelse med närliggande kommuner och i jämförelse med riket, även om skillnaderna är ganska små. Något som stärker och utvecklar tillit till andra människor är känslan av social samhörighet som till exempel kan uppnås genom deltagande i föreningsliv. Ett prioriterat mål för folkhälsoarbetet i Bollebygds kommun är att

stärka samarbetet med föreningar och frivilligorganisationer. Varje år avsätts folkhälsomedel som föreningar och frivilligorganisationer kan ansöka om.

Generellt måste man vara försiktig med att dra för stora slutsatser kring enkätsvaren när det gäller självskattat hälsotillstånd, psykiskt välbefinnande och tillit till andra. Svaren bör ses som en indikation och ett diskussionsunderlag, ytterligare undersökningar bör göras om man vill dra större slutsatser kring resultaten.

Trygghet

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tog fram en ranking av alla kommuner 2017 utifrån andel av invånarna som skadas i olyckor, andel bränder och andel våldsbrott och stöldbrott. Bollebygds kommun placerades sig som åttonde mest trygga kommun i landet utifrån dessa mått. En liknande undersökning gjordes 2015, då var kommunen på plats tio. Övriga Sjuhärads-kommuner placerar sig mellan plats 28 och 212. Tryggast kommun i landet blev Lomma.

Delaktighet och inflytande

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan. Det finns ett starkt samband mellan hälsa och möjligheten att påverka den egna livssituationen. Valdeltagandet ger en god bild av hur delaktiga och inflytelserika kommuninvånarna känner sig eftersom känslan av att kunna påverka och känslan av tillhörighet har verkan på valdeltagandet. I Bollebygd var valdeltagandet 88 procent i valet till kommunfullmäktige 2014, vilket kan jämföras med 82,8 procent för riket.

Även valdeltagandet bland förstagångsväljare i valet till kommunfullmäktige var förhållandevis högt, 81 procent i Bollebygd jämfört med 76 procent som genomsnitt för riket. Statistiska centralbyrån har analyserat gruppen förstagångsväljare och sett att det finns stora skillnader när det kommer till benägenheten att rösta. Valdeltagandet är betydligt högre bland de förstagångsväljare som går eller har gått ett studieförberedande program i gymnasieskolan än bland dem som går eller har gått ett yrkesförberedande. Det finns också tydliga skillnader i deltagande bland förstagångsväljare beroende på föräldrarnas utbildningsnivå och efter svensk och utländsk bakgrund.

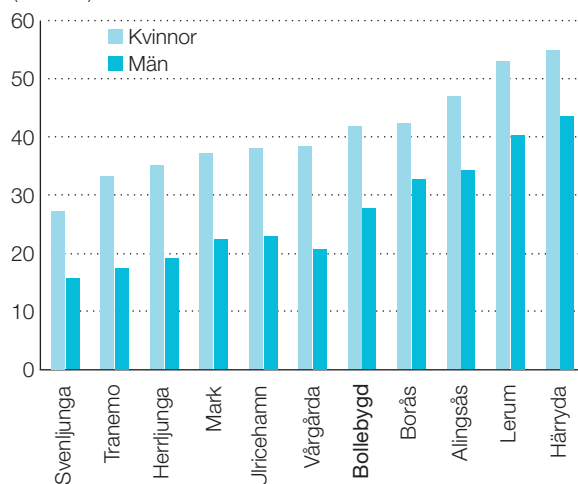
⁴ Statens folkhälsoinstitut, befolkningsenkät: Hälsa på lika villkor, 2016.

Bollebygds kommun har länge arbetat strategiskt med ungdomsdemokrati, bland annat genom att involvera barn och unga i kommunala planerings- och beslutsprocesser. Kommunen värnar om ett aktivt ungdomsråd, återkommande 100 000-kronorsprocess och årligt demokratistipendium till barn och unga i kommunen.

Utbildning

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för hälsa. Livsvillkor, levnadsvanor och andra förhållanden som påverkar hälsan förbättras gradvis med stigande utbildningsnivå. Slutförd gymnasieutbildning underlättar etablering på arbetsmarknaden och förbättrar förutsättningarna för god hälsa. I Bollebygd är andelen elever som fullföljer sina studier relativt hög och det pågår en kraftsamling för fullföljda studier i såväl kommunen som i Västra Götalandsregionen.

Invånare 25–64 år med eftergymnasial utbildning
(Procent)

Andelen invånare som har en eftergymnasial utbildning var nästan 35 procent år 2016. För kvinnor var andelen 42 procent och för män 28 procent (se diagrammet). Kvinnor har generellt en högre utbildningsnivå i alla kommuner, även i Sjuhärad. Andelen av invånarna i kommunen som har en eftergymnasial utbildning är något högre (cirka 2 procentenheter) än genomsnittet i länet, det gäller både kvinnor och män.

Måluppföljning

Ökat arbetsdeltagande

Kommunen ska senast 2018 vara bland de 50 kommuner som rankas högst i Svenskt Näringslivs ranking av lokalt företagsklimat. I ranking 2017 ska kommunens placering i Svenskt Näringsliv vara plats 100 eller bättre.

■ Målet är inte uppnått.

Istället för plats 50 eller bättre hamnade kommunen på plats 173, en försämring med 53 platser. Under året har flera företagsbesök genomförts samt företagsfrukostar tillsammans med bland andra kommunstyrelsens arbetsutskott. Ett forum har bildats där samtliga företagsorganisationer i kommunen träffar arbetsutskottet, kommunchef och näringslivschef. Under 2018 kommer kommunen att ansluta sig till Sveriges Kommuner och Landstings mätning Insikt, som på ett annat sätt mäter företagsklimatet. Detta bör kunna ge ytterligare förståelse kring företagarnas åsikter och erfarenheter av kommunens arbete med näringslivsfrågor.

Resande med kollektivtrafiken ska öka.

■ Målet saknar mätvärden.

Det saknas bra möjligheter att mäta antal resenärer inom kollektivtrafiken i kommunen. Målet går inte att utvärdera.

Vid upphandling ska kollektivavtal och meddelarskydd krävas.

● Målet är uppnått.

I domstolspraxis har det fastställts att krav på kollektivavtal är olagligt och inte får ställas. Kommunen har istället ställt krav som kan liknas vid kollektivavtalsliknande villkor i de upphandlingar som annonserats. Det berör 17 upphandlingar under 2017, av totalt 23 stycken. Fokus har legat på branscher där det är vanligare med svart arbetskraft eller annat utnyttjande av arbetskraft. Sedan juli 2017 finns ett tillägg i lagen om offentlig upphandling där den upphandlande myndigheten (kommunen) måste ställa krav på att leverantören ska uppfylla den lägsta nivån på personalvillkoren som gäller i den aktuella branschen enligt rådande

kollektivavtal. Detta gäller dock över det så kallade tröskelvärdet på cirka 2 miljoner kronor, (50 miljoner kronor om byggtreprenader).

När det gäller kravet på meddelarskydd så finns det från och med juli 2017 en lag om att de anställda även i privata företag omfattas av meddelarskydd inom upphandlad vård, skola och omsorg. De omfattas då av samma rättigheter om meddelarskydd som direkt anställda i kommunen har. Det har inte varit någon upphandling under året inom detta område i kommunen.

Kommunen ska erbjuda fler funktionsnedsatta praktik eller arbete.

● Målet är uppnått.

Under 2017 har servicegruppen startats inom daglig verksamhet. Det är en grupp av vaktmästar-karaktär där deltagarna kan utveckla sin arbetsförmåga på olika sätt. Deltagarna upplever att det känns meningsfullt och närvaron är hög. Inom äldreomsorgen har praktikanter tagits emot från daglig verksamhet. Här har man utbildat medarbetare för att bli professionella handledare och dessutom tagit fram arbetsbeskrivningar ihop med arbetsmarknadsenheten (AME) för att underlätta för framtida praktikanter.

Skapa möjlighet till sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden.

● Målet är uppnått.

Främsta verktyget för kommunen är arbetsmarknadsenheten. Hit kommer personer på remiss främst från kommunens individ- och familjeomsorg, arbetsförmedlingen eller försäkringskassan. Flödet av individer är relativt stort: 72 personer har varit aktuella under året och av dessa har 46 blivit utskrivna/avslutats. Främsta orsak är att de har fått en anställning (44 procent). Sedan finns en mängd andra orsaker: att de återgått till sin remittent (22 procent) på grund av att AME inte var rätt aktör för den personen, att man börjat studera, flyttat eller blivit sjukskriven. Vid årets slut fanns 26 personer fortsatt inskrivna.

Andelen hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 90 procent vid utgången av 2020.

● Målet är uppnått.

Målet ska nås om knappt tre år, vid utgången av 2020, så det är svårt att helt bedöma möjligheten till detta i nuläget. Enligt statistik från Post- och telestyrelsen var det 33 procent av hushållen i kommunen som hade tillgång till bredband med minst 100 Mbit/s, i oktober 2016. Statistik för 2017 lämnas i slutet av mars 2018. Samhällsbyggnadsnämnden bedömer dock att andelen bör vara drygt 40 procent vid utgången av 2017 eftersom tätorterna nu ska vara fiberade. Jämfört med övriga kommuner i landet är det ändå en låg andel. Vid mätningen 2016 var det bara fem kommuner i Västra Götaland som hade en lägre andel än Bollebygd.

Det är en relativt stor andel av invånarna i kommunen som bor utanför någon tätort, 39 procent bor inte i någon av kommunens fyra tätorter: Bollebygd, Olsfors, Hultafors eller Töllesjö. Det är den tionde mest glesbefolkade kommunen i Västra Götaland, det är en förklaring till att fibereringen inte är på en högre nivå ännu.

Bollebygds kommun har en anställd konsult, en bredbandssamordnare, som på olika sätt arbetar med att öka tillgången på fiber. Möten och dialoger har hållits med flera aktörer under året: företagen Zitius Service Delivery och Skanova, Jordbruksverket och berörda hushåll.

Trygga och goda uppväxtvillkor

Alla elever ska vara behöriga till gymnasieskolan.

◆ Målet är delvis uppnått.

Av de elever som gick ut årskurs 9 våren 2017 var 93,0 procent behöriga till gymnasiets yrkesprogram. I denna siffra ingår invandrade elever som varit i landet mindre än fyra år. Om dessa exkluderas förbättras andelen något, till 94,2 procent. Att vara behörig innebär att man måste ha godkänt betyg i svenska (alternativt svenska som andraspråk), engelska, matematik samt ytterligare fem ämnen, det vill säga totalt åtta ämnen. Siffran gäller elever i Bollebygdskolan, alltså inte elever som går i skolor i andra kommuner eller i fristående skolor. År 2016 var 94,1 procent behöriga (95,0 procent exklusive nyinvandrade) och 2015 var andelen 92,4 procent (ingen skillnad, nyinvandrade saknades). Det är runt 5–8 elever årligen som inte klarar behörighetsnivån av olika orsaker.

Meritvärdet var 236 för de elever som gick ut Bollebygdskolan 2017 (233 år 2016). Tar man hänsyn till kommunens bakgrundsfaktorer som har en statistisk betydelse för elevernas meritvärden (det så kallade modellberäknade värdet), presterar eleverna bättre än detta, och så har det varit under de tre senaste åren.

I flera olika undersökningar får kommunens skolor bra resultat. Under 2017 presenterade Sveriges Kommuner och Landsting sin rapport Öppna jämförelser grundskola, där Bollebygd placerade sig på plats 11 av landets 290 kommuner. Placeringen bygger på elevernas meritvärden, andel behöriga till yrkesprogram och avvikelsen från det modellberäknade värdet.

Skolinspektionen gjorde en tillsyn under året som en del i dess regelbundna tillsynsarbete. Tillsynen visade att huvudmannen (kommunen) anordnade en utbildning som i huvudsak uppfyllde författningarnas krav, men att arbetet med uppföljningen av resultaten och analysen av dessa också ska ske för varje årskurs och också för förskoleklasserna.

Barnens trygghet i skolan ska öka.

■ Målet är inte uppnått.

Skolinspektionen har genomfört enkäter bland eleverna i årskurs 5 och 9, åren 2015 och 2017. I undersökningen från 2015 och frågan om man känner sig trygg i skolan instämde 77 procent av eleverna i årskurs 5 helt och hållet i det påståendet. 17 procent tyckte att det stämde ganska bra, ingen svarade att det stämde dåligt. I undersökningen från 2017 hade andelen som kände sig helt trygga minskat från 77 till 44 procent. I enkäten 2015 var tryggheten för två av kommunens skolor en bra bit över rikets medelvärde, en skola låg nära medelvärdet. 2017 har den minskat på samtliga tre skolor och två ligger nu under medelvärdet och en ligger en bit över. Det finns också en fråga om man är rädd för andra elever och lyckligtvis är det ingen som instämmer helt i det påståendet, däremot var det 11 procent som tyckte att det stämde ganska bra. Det är ungefär samma resultat som 2015.

När det gäller årskurs 9 är det små förändringar till det bättre när det gäller tryggheten. Resultatet är strax över medelvärdet för riket. På frågan om man är rädd för någon/några andra elever ser man en svag försämring, här är också resultatet strax över medelvärdet för riket. För riket som helhet har det skett en liten försämring på alla mått jämfört med 2015.

På frågan om man känner sig trygg i skolan är flickor mer trygga än pojkar i kommunen. När det gäller

anmälningar om kränkningar vårterminen 2017 rör hela 96 av 123 anmälningar kränkningar mot pojkar.

Skolorna i kommunen arbetar på flera sätt för att öka tryggheten i klassrummet och på rasterna. Man arbetar med språkbruk, trivselregler, gruppindelningar och förebyggande ihop med elevhälsan.

Skolorna gör också egna enkäter med fokus på elevernas trygghet och dessa visade på ett bättre resultat än Skolinspektionens enkäter.

Åldrande med livskvalitet

Göra det möjligt för våra omsorgstagare att tillsammans få leva ett självständigt liv i sin egna valda miljö.

◆ Målet är delvis uppnått.

Äldreomsorgen arbetar kontinuerligt med sitt värdegrundsarbete och det finns utbildade värdegrundsledare som genomför reflektionsträffar med personalen. Alla brukare som så önskar har en genomförandeplan. Inom hemtjänstens verksamhet skulle det hjälpa om denna information fanns digitalt, det skulle då bli en bättre koppling mellan den enskildes önskemål och den hjälp som ges.

Socialstyrelsen genomförde en enkätundersökning under 2017, två mått har bildnings- och omsorgsnämnden tagit fasta på, det första gäller: *Brukar personalen ta hänsyn till dina åsikter och önskemål om hur hjälpen ska utföras?* Inom särskilt boende svarar 89 procent alltid eller oftast, (snitt i riket var 80 procent). Inom hemtjänsten svarar 85 procent alltid eller oftast (snitt i riket 87 procent).

Det andra måttet gäller frågan: *Brukar du kunna påverka vid vilka tider som du får hjälp?* Till exempel tid för att duscha/bada, gå och lägga sig etcetera.

Inom särskilt boende svarar 58 procent alltid eller oftast (snitt i riket 61 procent). Inom hemtjänst svarade 57 procent så, (snitt i riket 61 procent). Bollebygds resultat på dessa två mått följer alltså ungefär genomsnittet för riket. Kommunens resultat jämfört med enkäten 2016 har förbättrats inom särskilt boende men försämrats inom hemtjänsten.

Att tillgodose brukarnas önskemål inom hemtjänsten i fråga om när hjälpen ska utföras är i nuläget inte möjligt fullt ut eftersom verksamheten är styrd relativt detaljerat efter schematurer och bemanning. Utrymmet för att ändra med kort varsel ger följdverkningar på andra brukares insatser. Ändringar på längre sikt kan oftast tillgodoses.

Utifrån ovanstående får man anse att målet delvis är uppnått.

Fler av kommunens lokaler ska vara tillgänglighetsinventerade och inlagda i VGR:s tillgänglighetsdatabas.

■ Målet är inte uppnått.

Översyn har gjorts i enlighet med ”tillgänglighets-spindeln”. Kommunen har haft hjälp av en konsult för att genomföra inventeringarna utöver de vandringar som har gjorts. Inventeringar genomfördes i slutet av 2016.

Översyn och önskade åtgärder utifrån de tillgänglighetsvandringar som genomfördes som en medborgardialog, detta på tre platser inom kommunen (biblioteket i Töllsjö, Örelundskolans skolgård samt Tubbareds badplats) har ej kunnat utföras under 2017.

Inventering av aktuella kommunfastigheter är utförd 2016 och inventering av ytterligare objekt som till exempel Stationshuset och Krafthuset kommer att utföras under 2018.

Hållbar livsmiljö

Kommunen ska fastställa och börja arbeta med strategiska miljömål.

■ **Målet är inte uppnått.**

Arbetet med målet har försenats men kommer att slutföras under våren 2018, är bedömningen.

Utveckla samarbetet med idrotts- och fritidsföreningar, byalag, pensionärsorganisationer och andra utvecklingsgrupper.

● **Målet är uppnått.**

Idrottsvisionen, ett dialogforum för framtidsfrågor mellan föreningar, tjänstemän och politiker har fortsatt under året. Dessutom träffar kommunen föreningarna två gånger om året i så kallade resursdialoger, ett forum för föreningarna att diskutera lokalbehov. Regelbundna träffar med pensionärsföreningarna har intensifierats under året avseende lokalbehov och andra behov, vidare har uppföljningen av olika aktiviteter utvecklats. Sommarlovsaktiviteter har genomförts med statliga medel tillsammans med ett flertal föreningar inom olika idrotter, tanken är att dessa aktiviteter ska fortsätta och utvecklas kommande år. Samarbete har skett med kulturföreningen avseende utställningar i Galleri Odinslund.

Ambitionen är också att kommunens folkhälsoarbete kommer att nyttjas för utveckling av dialog och samarbete mellan kommunen och föreningslivet.

Biblioteket ska utvecklas till en kulturmötesplats.

◆ **Målet är delvis uppnått.**

Under 2017 har en biblioteksplan tagits fram där arbetet med att utveckla kommunens bibliotek till kulturmötesplatser ska fortsätta, fram till 2021 enligt planen. Att helt uppnå detta mål under 2017 är inte gjort. Ser man på de aktiviteter som skett under året är det dock en omfattande verksamhet som redan bedrivs. Flera bokcirklar för både barn och vuxna, skrivarkurser för barn, utställningar i galleriet, barn-teatrar, sång och rytmik, yoga, stickcafé, målarkurs och IT-kurser har hållits. Pensionärsorganisationen PRO har från och med 2017 ett rum med kontaktverksamhet i lokalen. Det som finns kvar att göra är bland annat att ordna fler författarbesök för vuxna, öka öppettiderna, förbättra och utöka lokalerna och ytterligare öka programverksamheten för vuxna.

Måltidsverksamheterna ska Kravcertifieras.

● **Målet är uppnått.**

Kommunens samtliga tillagningskök är KRAV-certifierade. Köken har under maj månad certifierats enligt nivå 1 vilket innebär att inköpen ska bestå av minst 25 procent godkända livsmedel. Godkända livsmedel är KRAV-märkta, ekologiska (gäller grönsaker) och MSC-märkta (hållbart fångad fisk och skaldjur).

Kemikalier för rengöring och förpackningsmaterial har också inventerats utifrån KRAV:s regler. Kemikalierna ska vara miljömärkta med Bra miljöval eller EU:s Ecolabel. I varje tillagningskök finns en KRAV-ansvarig som leder det lokala arbetet. All personal har genomgått utbildning.

Kommunens beroende av fossilbränsle ska minska.

● **Målet är uppnått.**

Andelen miljöfordon har ökat i kommunens organisation. Från 9,3 procent 2016 till 18,2 procent 2017. Jämfört med andra kommuner är det dock en ganska låg siffra. I länet är det bara fem kommuner som har en lägre andel. Samtliga kommunala fastigheter värms upp med annat än fossilbränsle: bergvärme, värmepumpar (luft-vatten) eller fjärrvärme. Nya F-6 Bollebygds skolan har solpaneler som nästan klarar hela skolans elbehov en solig sommardag. Kommunen kommer att söka medel för att sätta upp laddstolpar för elfordon under 2018.

Giffria inomhusmiljöer för barn och unga ska främjas.

● **Målet är uppnått.**

Miljöenheten har gjort inspektioner på samtliga grundskolor i Bollebygds kommun avseende rökfria miljöer. Inför projektet skickades en enkät till skolsköterska på respektive skola ut, därefter besöktes varje skola. Vid besöket kontrollerades följande: skyltning om rökfri skolgård, askkoppar och eventuella spår av rökning i form av fimpas på marken. Under hösten genomförde miljöenheten en tillsynsinsats kring kemikalier och städning på kommunens alla förskolor.

Lokalvårdsenheten arbetar enbart med miljömärkta produkter och arbetar därutöver med att minska förbrukningen av kemikalier samt har minskat antalet produkter. Rätt dosering till brukslösningarna i arbetet men också att i större utsträckning städa med enbart rent vatten. Användandet

av ytdesinfektion har minskat kraftigt. Nyanställda får genomgång av kemikalier vid anställning samt vid bredvidgång. Enhetschef för lokalvård kommer att medverka i kontaktnät i Västra Götaland och Halland kring arbete med att främja giftfria inomhusmiljöer för barn och unga. Lokalvården arbetar proaktivt med att påverka val av textilier i förskola och skola.

Vid upphandling av golvbeläggning utförs alltid en utredning gällande material och mjukgörare.

God ekonomisk hushållning

Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 4 procent av kommunens intäkter för skatter och generella statsbidrag.

● Målet är uppnått.

Resultatet för 2017 var ett överskott med 33,3 miljoner kronor (mnkr). Det motsvarade 6,6 procent av skatter och generella statsbidrag. Målet ska nås över tid vilket tolkas som ett genomsnitt under de senaste tre åren. Målet tolkas också som att det minst ska vara 4 procent. I snitt var resultatet 6,5 procent under åren 2015–2017, vilket är väl över målet om 4 procent. En fördjupning av resultatet finns på sidan 21.

Över tid ska minst 40 procent av kommunens investeringar finansieras med egna medel.

● Målet är uppnått.

Investeringsutgifterna blev netto 66 mnkr medan resultatet ihop med avskrivningarna blev cirka 54 mnkr, det betyder att investeringarna finansieras till 81 procent av egna medel. Målet ska nås över tid vilket tolkas som ett genomsnitt under de senaste tre åren, på samma sätt som målet om ekonomiskt resultat ovan. I snitt var självfinansieringen 91 procent under åren 2015–2017. Läs mer om investeringarna från sidan 23 och framåt.

Sjukfrånvaron ska minska.

● Målet är uppnått.

Sjukfrånvaron 2017 har under året minskat från 8 procent vid årets början till 6,8 procent för helåret, en minskning med 1,2 procentenheter jämfört med 2016. Det goda arbete som görs i hela organisationen för att öka andelen friska medarbetare har därmed gett gott resultat. Alla kommunens chefer arbetar löpande med olika aktiviteter för att främja

hälsa och förebygga ohälsa, ett aktivt rehabiliteringsarbete och ett arbete för att stärka ledarna i deras roll. Av den totala sjukfrånvaron utgör den långa frånvaron över 60 dagar 35 procent.

Den långa sjukfrånvaron minskar och är resultatet av ett aktivt rehabiliteringsarbete för att få tillbaka medarbetare i tjänst igen. Det kan konstateras att sjukskrivning på grund av psykiska diagnoser ökar nationellt och så även i Bollebygd. Psykiska diagnoser är idag den vanligaste orsaken vid långvarig sjukskrivning inom de kvinnodominerade så kallade kontaktyrkena inom vård, skola och omsorg i den kommunala sektorn. Analysen visar också att sjukfrånvaron i gruppen med våra allra yngsta medarbetare under 29 år har ökat med 1,1 procentenheter jämfört med samma tidsperiod 2016 och indikerar att arbetet med arbetsmiljön bör fortsätta.

Kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen

Av totalt 19 mål är 11 uppnådda helt, 3 stycken är delvis uppnådda medan 4 inte är uppfyllda, därutöver har ett mål inte gått att mäta.

Att fyra av målen, eller drygt 20 procent, inte uppnåtts är givetvis allvarligt. Enligt Skolinspektionens enkäter om trygghet i skolan i årskurs 5 och 9 har andelen som känner sig helt trygga minskat markant. Minskad trygghet har också skett i jämförelse med riket. Även om målet inte finns kvar i fullmäktiges mål är det angeläget att bildnings- och omsorgsnämnden arbetar för ökad trygghet i våra skolor.

Det är viktigt att vi under 2018 framför allt arbetar med de mål som inte uppnåtts; företagsranking, tillgänglighet i våra lokaler samt framtagande av miljömål, så att ökad måluppfyllnad sker på sikt.

Avseende de tre mål som anges som delvis uppnådda konstaterar kommunstyrelsen att en hel del är gjort och att det finns indikatorer som pekar åt rätt håll, till exempel avseende goda skolresultat och i vilken mån personalen tar hänsyn till brukarnas åsikter och önskemål i äldreomsorgen.

Positivt är att flera mål är uppfyllda, särskilt att sjukfrånvaron minskat efter flera års arbete för att öka andelen friska medarbetare. Det är angeläget att arbetet med en förbättrad arbetsmiljö fortsätter. Även målen för god ekonomisk hushållning är uppfyllda, ett resultat runt 4 procent över, har varit och kommer att bli, nödvändigt för att klara de omfattande investeringar som kommunen står inför.

Utredningsuppdrag

Kommunfullmäktige gav tre utredningsuppdrag till nämnderna i samband med budgetbeslutet:

1. Utreda möjligheterna för kommunen att starta en familjecentral i samverkan med VGR.

Bildnings- och omsorgsförvaltningen har utrett förutsättningarna och intervjuat flera aktörer i kommunen, inklusive representanter från barnavårdscentralen/mödrahälsovårdscentralen. Efterfrågan på en familjecentral är sval och flera av de intervjuade menar att det dessutom är möjligt att ytterligare stärka banden mellan kommunen och Västra Götalandsregionen utifrån befintlig struktur. Förvaltningen ser också hinder i form av brist på lokaler. Ett ytterligare hinder är att det krävs att tid och resurser avsätts för att skapa en familjecentral, något som kräver politiska beslut. En familjecentral brukar lokaliseras ihop med en öppen förskola och någon sådan finns inte i kommunal regi i dagsläget i kommunen. En liknande utredning gjordes av kommunen 2011, som kom fram till samma slutsats.

2. Utreda möjligheterna att utveckla en träffpunkt för äldre kring Bollegården samt tillmötesgå behovet av administrativa lokaler.

I samverkan med Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder har möjligheterna utretts och ett förslag

har tagits fram på möjlig ombyggnation. Ritningarna och förslaget har delats med presidierna för bildnings- och omsorgsnämnden och samhällsbyggnadsnämnden. Förvaltningen föreslår att man går vidare med delar av förslaget, det vill säga att tillmötesgå behovet av administrativa lokaler men att en träffpunkt ej utvecklas på Bollegården. Det finns också ett behov av att se över utrymmena för dagverksamheten.

3. Att i samarbete med Västtrafik utreda förutsättningarna för utbyggnad av pendelparkeringen vid stationen.

Nuvarande pendelparkering utgörs av en markparkering med 53 p-platser. En påbyggnad med ett parkeringsdäck skulle kunna ge ytterligare cirka 56 p-platser. Gällande detaljplan medges ett parkeringshus i två plan i västra delen av parkeringsområdet vilket gör att östra delen blir relativt outnyttjad. För att möjliggöra parkeringsdäck över hela nuvarande parkeringsytan krävs en planändring. Marken utgör också allmän plats istället för kvartersmark vilket inte möjliggör uthyrning av p-platser om det skulle bli aktuellt. Utredningsuppdraget har påbörjats men är inte klart. Kontakter har tagits med Västtrafik och Trafikverket avseende klargörande av förutsättningar. Liknande anläggningar ska studeras utifrån utformning och kostnader och en kalkyl ska tas fram.

Ekonomiskt resultat och finansiell analys

- Ännu ett år med ett gott ekonomiskt resultat, +33,3 miljoner kronor (2016: +37,6 mnkr)
- Främsta orsak: högre skatteintäkter och högre statsbidrag än budgeterat.

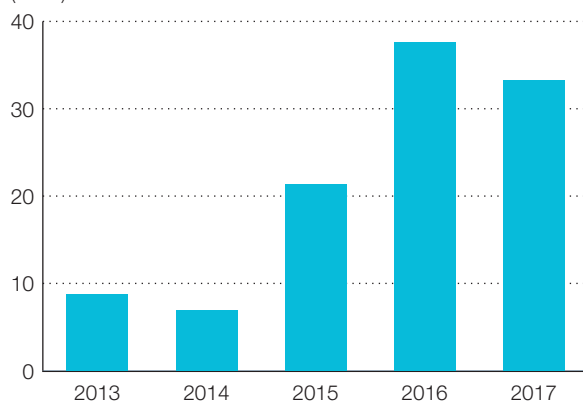
Resultatanalys

Årets resultat och resultatutveckling

Kommunens resultat för 2017 blev ett överskott med 33,3 miljoner kronor. Budgeterat resultat var 7,2 mnkr, vilket alltså överträffades med 26 mnkr. Resultatet motsvarade 6,6 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, vilket gör att kommunfullmäktiges mål om ett lägsta resultat på 4 procent nås. Det finns inga jämförelsestörande poster att räkna bort från resultatet.

Årets resultat

(mnkr)

Kommunen har visat goda ekonomiska resultat under de senaste åren. För de fem åren 2013–2017 var det ekonomiska resultatet sammanlagt 108 mnkr. Som jämförelse var resultaten för de 18 åren från 1995 (då kommunen bildades) till och med 2012 sammanlagt 45 mnkr. Senast kommunen visade ett negativt resultat var 2004. Att kommunen visar överskott är viktigt eftersom det innebär att man kan inflationsskydda sitt eget kapital och dessutom kan genomföra investeringar utan att alltför stora lån tvingas att tas. En viktig princip är att varje generation bör hantera de utgifter som uppstår och

- Överskott inom nämnderna.
- Fortsatt stora investeringar, 66 miljoner kronor, och de kommer fortsatt att vara stora.
- Trots bra resultat, höga nettokostnadsökningar.

inte skjuta upp dessa till framtida generationer.

Resultatet utgjorde 3 593 kronor per invånare för 2017, det var något lägre än 2016 då det var 4 132 kronor. Jämfört med övriga kommuner i länet är det ett bra resultat: 6:e bästa 2017 och 5:e bästa 2016.

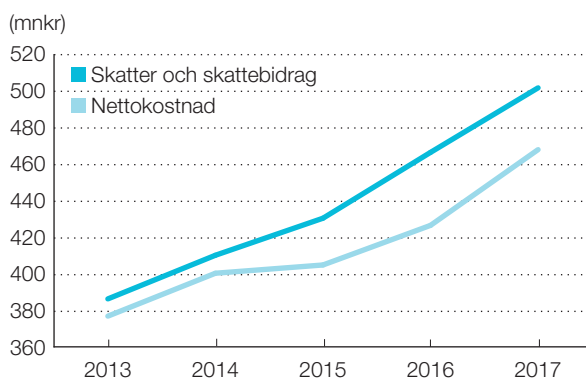
Främsta orsaken till resultatet på 33,3 mnkr var överskottet för skatteintäkter och generella statsbidrag (14,9 mnkr). Även nämnderna visade stort överskott (9,2 mnkr) och dessutom var det överskott på ofördelade medel (1,5 mnkr) och finansförvaltningen (0,5 mnkr). Resterande del på 7,2 mnkr var det budgeterade resultatet.

Skatteintäkter och nettokostnader

Nettokostnaderna ökade med 9,7 procent jämfört med 2016. Skatteintäkterna (ihop med de generella statsbidragen) ökade inte lika mycket, utan med 7,6 procent. Ökningstakten för nettokostnaderna var alltså högre än ökningen av skatteintäkterna. Det är inte långsiktigt hållbart, det innebär i så fall att kommunens verksamheter växer i större omfattning än vad finansieringen gör. För 2016 var ökningen av nettokostnaderna lägre, 5,3 procent, att ökningen då inte blev högre berodde delvis på stora intäkter från Migrationsverket. Skatteintäktsökningen 2016 blev hela 8,3 procent.

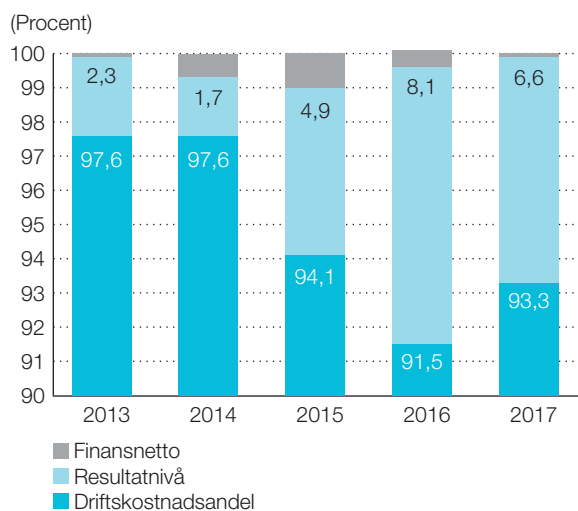
Skatteintäkter och nettokostnader

Driftskostnadsandel

Ett annat sätt att visa resultatutvecklingen är att se på driftskostnadens andel av skatteintäkterna och de generella statsbidragen: den blev 93,3 procent 2017. Resultatets andel blev 6,6 procent och finansnettots 0,1 procent. Man kan också uttrycka det som att någon vecka in i december så har kommunen varje dag under året gått jämnt upp. De skatteintäkter som därefter kommer in, kan man lägga undan helt till resultatet.

Driftskostnadsandel

Balanskravet

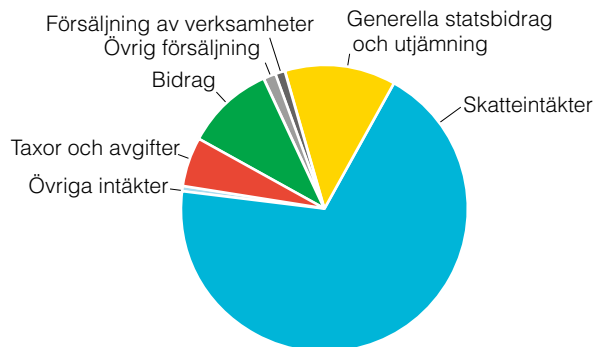
Enligt kommunallagen ska kommunens budget upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. I samband med bokslutet ska en balanskravsutredning upprättas, om den slutar i ett negativt resultat ska detta återställas genom motsvarande överskott inom tre år. Bollebygds kommun har inga tidigare negativa resultat att återställa.

Balanskravsutredning	(mnkr)
Årets resultat enligt resultaträkningen	33,3
– reducering av samtliga realisationsvinster	-
+ justering av realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet	-
– justering av realisationsförluster enligt undantagsmöjlighet	-
+ orealiserade förluster i värdepapper	-
= Årets resultat efter balanskravsutredning	33,3
– reservering/+ användning av medel till/från resultatutjämningsreserv (RUR)	RUR saknas
= Balanskravsresultat	33,3

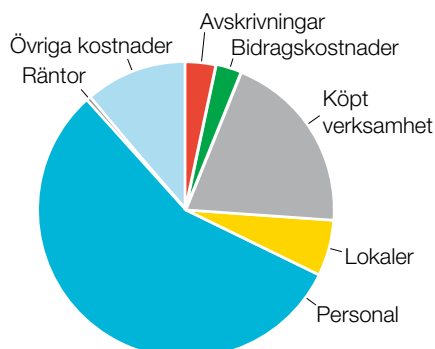
Intäkter och kostnader

Kommunens intäkter uppgick till 617 mnkr. Skatteintäkterna utgjorde 69 procent av alla intäkter och de kommer från den kommunalskatt som invånarna betalar. Intäkterna från de generella statsbidragen och den kommunala utjämningen bygger på den struktur som kommunen har i form av skattekraft och invånarnas åldrar och sammansättning med mera. Taxor och avgifter kommer främst från VA, renhållning, förskola och äldreomsorg. Av bidragsintäkterna på 63 mnkr utgjorde nästan hälften bidrag från Migrationsverket för flyktmottagandet. Minskningen jämfört med 2016 var ändå stor, cirka 20 mnkr mindre kom in 2017. Av övriga bidragsintäkter gällde cirka 9 mnkr ersättning från Försäkringskassan för personlig assistans och 15,6 mnkr gällde olika bidrag inom förskole- och skolverksamheten.

Varifrån kommer pengarna?

Vad används pengarna till?

Personalkostnaderna är den klart största kostnads-posten, cirka 61 procent av kostnaderna går till detta. Därefter kommer köpt verksamhet, cirka 118 mnkr

förbrukades på detta. Största delen gällde köpt gymnasieskola, 31 mnkr, kommunen saknar eget gymnasium. Köpt grundskola uppgick till 16 mnkr. Sedan är det en mängd andra verksamheter: räddningstjänst, förskola, renhållning, IFO-platser och köpta boendeplatser inom funktionshinder med mera.

Personalkostnaderna har ökat med nästan 12 procent jämfört med 2016. Ökningen är ungefär lika stor som mellan 2015 och 2016. En del av ökningen är finansierad av den ökning av statsbidragsintäkter som har skett, främst inom skolan och förskolan. Men sedan har kommunen också ökat i omfattning genom framför allt fler elever i skolan och fler brukare inom omsorgsverksamheterna.

I genomsnitt fick varje anställd som omfattades av löneöversynen under året en löneökning på 2,9 procent. Övrig kostnadsökning upp till 12 procent består främst av volymökning av antal tillsvidareanställda. Förvaltningarna har signalerat att det pågår en löneglidning inom vissa grupper, det vill säga att nyanställd personal får klart högre löner än den personal som de ersätter. Detta är en effekt av att det råder stor eller mycket stor brist på erfarna medarbetare inom förskola, skola, omsorgsverksamheterna och planverksamheten.

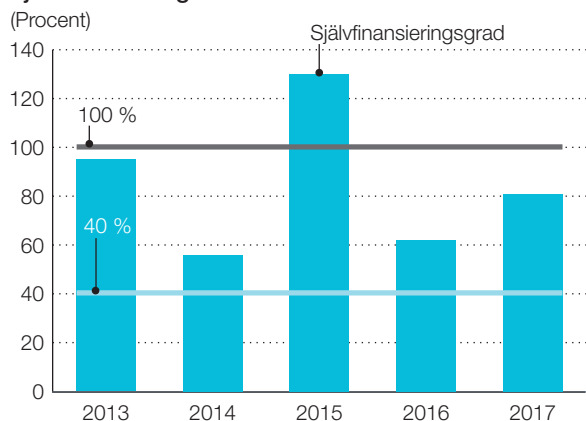
Finansiell ställning

Investeringar

Årets investeringar uppgick till 66,2 mnkr. Detaljer kring vilka projekt som det gäller finns under avsnittet om investeringsredovisningen längre bak. Jämfört med tidigare år var det en hög nivå, dock lägre än 2016. Självfinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor del av investeringarna som finansieras av egna medel, genom kommunens resultat och avskrivningar skapas ett utrymme för nya investeringar. En självfinansieringsgrad under 100 procent innebär att kommunen behöver låna eller ta av sin likviditet om det är möjligt. För 2017 låg självfinansieringsgraden på cirka 82 procent.

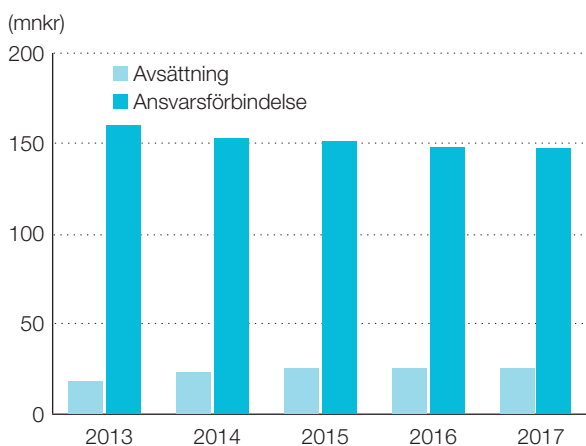
Kommunens mål är att minst 40 procent ska självfinansieras, detta mål har uppnåtts under alla de senaste fem åren.

	2013	2014	2015	2016	2017
Investeringsvolym (netto), mnkr	25,6	42,1	29,2	91,5	66,2

Självfinansiering**Avsättningar och pensioner**

Avsättningar består främst av pensioner, det vill säga kommunens pensionsskuld för personalens intjänade pension från och med 1998. Redovisning av pensionsskulden sker enligt blandmodellen vilket innebär att intjänade pensioner före 1998 inte redovisas i balansräkningen utan som en ansvarsförbindelse. Denna uppgick till cirka 147 mnkr. Förslag om att lyfta in även ansvarsförbindelsen i balansräkningen har föreslagits i olika instanser, till exempel i utredningen för ny kommunal redovisningslag, i nuläget förefaller det dock som att ingen förändring kommer att ske de närmaste åren.

Avsättning och ansvarsförbindelse för pensioner kallas tillsammans för pensionsförpliktelser. Dessa förpliktelser uppgick under 2017 till cirka 19 000 kronor per invånare för Bollebygds del, snittet i landet var 23 500 kronor per invånare.

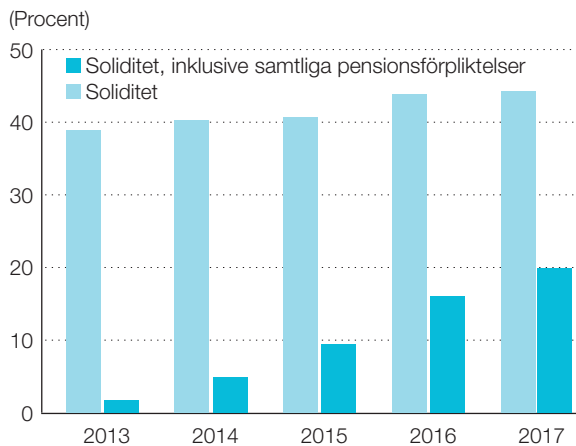
Pensioner**Skulder**

Kommunen har långfristiga lån på 213,0 mnkr. Under 2017 lånades totalt 30 mnkr vilket främst stärkte likviditeten. Genomsnittlig ränta på alla lån var i slutet av 2017 cirka 0,7 procent och andel rörliga lån var vid utgången av året 26 procent. Den genomsnittliga lånetiden var 30 månader.

Soliditet, eget kapital

Soliditeten är det egna kapitalet dividerat med de totala tillgångarna. Ju högre mått desto större del av tillgångarna har man historiskt kunnat finansiera med egna medel. Vid årsskiftet uppgick soliditeten till 44,3 procent, vilket var en förbättring med 0,4 procentenheter jämfört med 2016. En förbättring indikerar en värdesäkring av tillgångarna. För att få ett mer rättvisande mått bör även pensionsåtaganden som finns utanför balansräkningen inkluderas, då blir soliditeten cirka 20 procent vilket är en ökning med 4 procentenheter jämfört med 2016. Anledningen till förstärkningen är att ansvarsförbindelsen minskade något mellan 2016 och 2017.

Genomsnittlig soliditet för alla Sveriges kommuner var 2016 14,2 procent inklusive pensionsförpliktelser.

Soliditet**Kommunens användning av leasing**

Kommunen leasar fordon för att användas inom främst hemtjänst, men även teknisk förvaltning, individ- och familjeomsorg, administration och övrig omsorgsverksamhet. Det handlar om 41 stycken fordon. Detta klassas som operationell leasing, i avsnittet redovisningsprinciper redogörs för varför. Upplysningar ska lämnas om den totala summa som kommunen kommer att betala för denna leasing inom ett år, mellan ett till fem år och därutöver.

Totala leasingavgifter som kommunen kommer att betala	
Inom 1 år	1 129 912 kr
Inom 1–5 år	1 605 548 kr
Senare än 5 år	0 kr

Borgensåtagande

Bollebygds kommun har ingått borgensförbindelse för Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder med 262,0 miljoner kronor. Dessa utgjorde drygt 97 procent av de totala borgensförbindelserna på 269,3 mnkr. Utöver dessa borgar kommunen för lån till Hulta Golfklubb och föräldrakooperativet Gadden. Riskerna för dessa borgensåtaganden bedöms i nuläget som små.

Budgetbeslut under året

Nämnd/motsvarande (tkr)	KF nov 2016	Löneökning 2016	Anlägg- ningsbidrag	KF sep 2017	Löneökning 2017	Summa bokslutet
Bildnings- och omsorgsnämnden	358 139	6 627	433	10 000	6 743	381 942
Samhällsbyggnadsnämnden	31 826	394			581	32 801
Kommunstyrelsen	55 111	479			476	56 066

Tre av nämnderna har fått ändrade budgetramar under året jämfört med den budget som beslutades av kommunfullmäktige i november 2016. Nämnderna kompensades i december 2016 för löneökningar 2016, totalt med 7 500 tkr. Anläggningsbidrag tillfördes bildnings- och omsorgsnämnden med 433 tkr, det låg tidigare budgeterat utanför

nämnderna. Samma nämnd fick 10 000 tkr i utökad ram genom beslut i september. I beslutet angavs att det skulle täcka kostnadsökningarna inom IFO, LSS, skola, fritidshem och förskola. I slutet av 2017 tillfördes nämnderna ökad budget med totalt 7 800 tkr på grund av löneökningar 2017.

Driftsredovisning

Nämnd/motsvarande (tkr)	2017			2016	
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall	Avvikelse
Bildnings- och omsorgsnämnden	-374 296	-381 942	7 646	-346 392	-1 968
Samhällsbyggnadsnämnden	-32 521	-32 801	280	-26 657	2 889
Kommunstyrelsen	-55 720	-56 066	346	-52 517	2 097
Valnämnden	0	-47	47	-17	30
Jävsnämnden	133	-70	203	-17	53
Överförmyndaren	-267	-750	483	-716	-26
Kommunfullmäktige	-1 175	-1 363	188	-1 038	325
Revisionen	-824	-809	-15	-783	26
Summa nämnder	-464 670	-473 848	9 178	-428 137	3 428

Bildnings- och omsorgsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen tar också fram egna årsrapporter till sina respektive nämnder. Här nedan ges enbart en kort beskrivning av resultatet.

Bildnings- och omsorgsnämnden

Nämnden visade ett överskott mot budget på 7 646 tkr. Att resultatet var positivt berodde på beviljandet av tilläggsanslaget i budget på 10 000 tkr för volymökningar inom förskola, gymnasium och funktionsnedsättning. Verksamheterna inom bildning visade ett överskott medan funktionsnedsättning, äldreomsorg och individ- och familjeomsorg, IFO, (exklusive flyktingverksamheten) visade ett underskott.

Nettokostnaderna ökade med 8,1 procent. En

stor del av nettokostnadsökningen beror på minskade bidrag från Migrationsverket till verksamheten för IFO. Intäkterna har minskat med cirka 40 procent medan kostnaderna har ökat med 1,5 procent. Köpta platser inom IFO (exklusive flyktingverksamhet) har haft en nettokostnadsökning under 2017 med 13 procent och köpta platser avseende funktionsnedsättning har en nettokostnadsökning med 6 procent under 2017.

Samhällsbyggnadsnämnden

Nämnden redovisade ett överskott mot budget på 280 tkr. Fysisk och teknisk planering redovisade överskott medan kostnader för gator, vägar och parkverksamhet redovisade underskott. Totalt ökade nämndens nettokostnader med drygt 20 procent beroende på att tidigare vakanta tjänster nu tillsatts samt ökade kostnader för vinterväghållning, gator och park. I och med att kommunen växer påverkas även dessa verksamheter.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen visade överskott mot budget med 346 tkr. Resultatet tyngs av en engångskostnad på 2 600 tkr till följd av ett utköp av en verksamhetschef inom bildnings- och omsorgsnämnden. Kostnaden togs alltså ändå på kommunstyrelsen. Exklusive denna kostnad var det ett överskott med nästan 3 000 tkr, vilket är något bättre än föregående

års överskott med cirka 2 100 tkr. I huvudsak är det samma omfattning på verksamheten som bedrivits, främsta orsaken till det förbättrade överskottet (exklusive engångskostnaden) var lägre kostnader för skolskjutsar till följd av ny upphandlad entreprenör från hösten. Men det var även lägre kostnader för IT jämfört med föregående år.

Övriga nämnder med mera

Övriga nämnder, inklusive kommunfullmäktige, visade tillsammans överskott mot budget med 906 tkr. Störst överskott stod överförmyndaren för med 483 tkr. Det beror på större intäkter än budgeterat från Migrationsverket för arvoden för gode män för ensamkommande barn. Jävsnämndens överskott med 203 tkr beror till stor del på två sanktionsavgifter som samhällsbyggnadsnämnden tvingats betala. Kommunfullmäktige visade överskott med 188 tkr. Det beror delvis på lägre utbetalat partistöd än budgeterat.

Prognossäkerheten under året

Nämnd/motsvarande (tkr)	februari	april	augusti	oktober	Bokslut
Bildnings- och omsorgsnämnden, exklusive tillskott	-8 400	-15 700	(-10 100)*	(-9 800)*	(-2 354)*
Bildnings- och omsorgsnämnden, inklusive tillskott			-100	200	7 646
Samhällsbyggnadsnämnden	500	500	600	1 000	280
Kommunstyrelsen	3 500	3 500	3 500	1 100	346
Kommunfullmäktige med flera	0	0	615	900	906
Finansförvaltningen	11 800	11 300	13 200	13 621	16 949
Summa ovan	7 400	-400	17 815	16 821	26 127
Budgeterat resultat	17 152	17 152	7 152	7 152	7 152
Prognos resultat	24 552	16 752	24 967	23 973	33 279

* Ej med i summeringen.

Resultatet på 33,3 mnkr var bättre än de prognoser som lämnades under året, det kan finnas anledning att titta något på orsakerna till detta:

Nämnderna har under året lämnat fyra prognoser till kommunfullmäktige, se tabellen. Inför delårsbokslutet i augusti beslutade kommunfullmäktige att tilldela bildnings- och omsorgsnämnden (BON) 10 mnkr i extra budgetram, som togs från det budgeterade resultatet på 17 152 tkr. Detta minskades därmed från och med augusti och framåt, och samtidigt förbättrades BON:s resultat med motsvarande. För att få en ökad jämförbarhet finns BON:s prognos och resultat kvar överst, som om man inte skulle fått denna extra ram. Kommunstyrelsen drabbades av en extra kostnad på 2 600 tkr till följd

av ett personalärende, denna kostnad blev känd från och med prognosen i oktober, det förklarar den stora försämringen mellan augusti och oktober. Orsaken till att BON:s resultat förbättrades relativt mycket jämfört med oktoberprognosen var obudgeterade statsbidragsintäkter till skolan, pessimistiska prognoser inom flera delar som sammantaget gav en stor effekt, samt bidragsintäkter inom flyktingverksamheten som varit osäkra in i det sista.

Även finansförvaltningens utfall blev bättre än oktoberprognosen, med 3,3 mnkr. Orsakerna fördelas ganska lika mellan bättre utfall för pensionskostnaderna och semesterlöneskulden, bättre utfall för skatteavräkningen och att utbetalningen av byggbonusen inte var prognostiserad.

Investeringsredovisning

Investeringsprojekt (tkr)	Nettokostnad	Ursprunglig budget	Ombudgeterat från 2016	Tillägg av KF	Avvikelse
Skattegårdsparken	3 038	2 500			- 538
Tingshusparken		300			300
Malmgården				242	242
Kommunala gång- och cykelvägar	23	1 500			1 477
Gång- och cykelväg Gesebolsvägen	1 011		1 844		833
Gång- och cykelväg, Brandshed		6 000			6 000
Gång- och cykelväg, Göteborgsvägen		3 000			3 000
Olsfors, fartdämpande åtgärder		200			200
Gång- och cykelväg, Malmgården				2 315	2 315
Allaktivitetshuset/krafthuset	6		164		158
Bollebygdskolan 1-6	25 049	13 800	12 024		775
Uppvärmning Söråns förskola	959		1 500		541
Ny skola, förskola, idrottshall	206	5 000			4 794
Boende LSS		13 000			13 000
Strategiska mark och fastighetsförvärv	7 879	10 000			2 121
HVB-hem, Lokes väg	7 526			10 000	2 474
Ungdomsrådet, multiarena				500	500
Fjällastorp	9 990			10 000	10
Solviken	3 484			3 485	1
Reinvesteringar BON	1 258	1 300			42
Fiber				600	600
Reinvesteringar SBN	426	1 200			774
IT-utrustning	995	1 000			5
Reinvesteringar kommunstyrelsen	56	600			544
Åtgärder Råssa ÅVC	471	8 470	600		8 599
Nya vattenverk och ny vattentäkt Töllsjö	76	500	362		786
VA-plan	101	300	305		504
Övervakningssystem VA-verken	603	500	205		102
Reinvesteringar VA-nät	3 822	4 000			178
VA-åtgärder Malmgården				714	714
Malmgården	622			4 411	3 789
Malmgården, intäkt				- 6 000	- 6 000
Bergadalen, etapp 2	907	2 000			1 093
Tyftet 2	- 123		6 182		6 305
Grönkullen/Getabrohult	103		6 834		6 731
Kråketorp/Kulla	5		1 000		995
Exploatering ny stadsdel		15 000		- 10 000	5 000
Diverse plankostnader	878	500		500	1 000
Tyfter, etapp 1	- 517				517
Bergadalen, etapp 2	- 2 671				2 671
Summa	66 183	90 670	31 020	16 767	72 274

I den ursprungliga investeringsbudgeten anslogs totalt 90,7 mnkr, vid fullmäktiges sammanträde i april 2017 ombudgeterades ytterligare 31,0 mnkr. Därutöver har fullmäktige vid olika tillfällen utökat investeringsbudgeten med ytterligare 16,8 mnkr.

Under 2017 investerades för totalt 66,2 mnkr vilket var lägre än 2016 (91,5 mnkr). I likhet med tidigare år redovisar investeringarna ett stort överskott jämfört med budgeten, mindre än hälften av de budgeterade medlen har tagits i anspråk. Bland de projekt som under flera år inte nyttjats återfinns LSS-boende, en del gång- och cykelvägar, exploatering av ny stadsdel samt en del övriga exploateringsprojekt.

- Skattegårdsparken visade sig efter upphandling bli dyrare än beräknat.
- Avseende gång- och cykelväg, Brandshed, beslutade fullmäktige att undersöka möjligheten att anlägga GC-vägen i egen regi.
- Bollebygdskolan 1–6 färdigställdes i princip under 2017, den totala kostnaden för hela projektet har uppgått till 116,0 mnkr vilket är lägre än de 120,0 som budgeterades. Dessutom kommer endast en mindre del av de 6,0 mnkr som avsatts i balansräkningen för vissa återställande åtgärder att nyttjas.
- Ny skola 7–9 påbörjades under 2017 med diverse utredningskostnader, under 2018 kommer en mer detaljerad budget- och projektplan arbetas fram.

- Strategiska mark- och fastighetsförvärv nyttjades under året för att dels underlätta för ökat bostadsbyggande, dels möjliggöra mer verksamhet på hemmaplan. Mark i Töllsjö köptes för totalt 1 860 tkr, Flässjum 1:205 renoverades för totalt 3 900 tkr samt inköp av fastighet i Olsfors 2,1 mnkr. Den sistnämnda kommer säljas till stiftelsen under 2018.
- Mark köptes i Fjällastorp för att möjliggöra exploatering och mark för kommunala verksamheter.
- Solviken köptes för att svara upp mot statens krav att ordna boenden för nyanlända inom kommunen.
- Åtgärder på Råssa påbörjades under året, totalt kommer projektet som syftar till att möta myndighetskrav och förbättrad trafiksituation att kosta 13,8 mnkr
- VA-åtgärder genomfördes motsvarande en kostnad på cirka 4,5 mnkr, bland annat ett övervakningssystem på VA-verken.
- Exploateringar genomfördes under året motsvarande 2,4 mnkr – de största projekten omfattade Malmgården och Bergadalen etapp 2.
- På Bergadalen etapp 2 såldes ytterligare tre tomter vilket innebär att samtliga 13 tomter är sålda eller reserverade.

10-årig översikt

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Utdebitering, skatt, kr	21,49	21,49	21,49	21,49	21,59*	21,59	21,59	21,59	21,59	21,59
Årets resultat, mnkr	6,1	2,0	6,0	1,5	3,2	8,8	6,9	21,3	37,6	33,3
Årets resultat, kr/invånare	738	238	716	184	377	1 029	801	2 423	4 134	3 593
Verksamhetens nettokostnader, mnkr	316,9	322,8	333,5	350,1	355,7	377,4	400,8	405,3	426,9	468,2
Verksamhetens nettokostnader, procent av skatteintäkter och generella statsbidrag	97,7	99,2	98,0	98,8	96,8	97,6	97,6	94,1	91,5	93,3
Nettoinvesteringar, mnkr	37,2	12,0	21,2	81,8	45,3	25,6	42,1	29,2	91,5	66,2
Självfinansieringsgrad, %	48	126	87	16	36	95	56	130	62	81
Eget kapital, mnkr	146	148	154	156	159	168	175	196	234	267
Soliditet enligt balansräkningen, %	60	53	56	45	39	39	40	41	44	44
Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser, %	5	3	6	2	2	2	5	9	16	20
Långfristiga skulder, mnkr	27	42	42	113	157	157	157	183	183	213
Långfristiga skulder, kr/invånare	3 268	5 077	5 003	13 463	18 455	18 337	18 146	20 798	20 105	22 997
Antal anställda, tillsvidare	464	463	460	479	480	492	492	513	561	581

* Bollebygds kommun, liksom övriga kommuner i VGR, fick en sänkt skatt med 43 öre 2012 till följd av ändrat ansvar för kollektivtrafiken – regionen höjde sin skatt med lika mycket. Att kommunens utdebitering ändå ökade med 10 öre innebar alltså en ökad skatteintäkt till kommunen motsvarande 53 öre.

Kommentarer och analyser av kommunens ekonomi

Resultatet

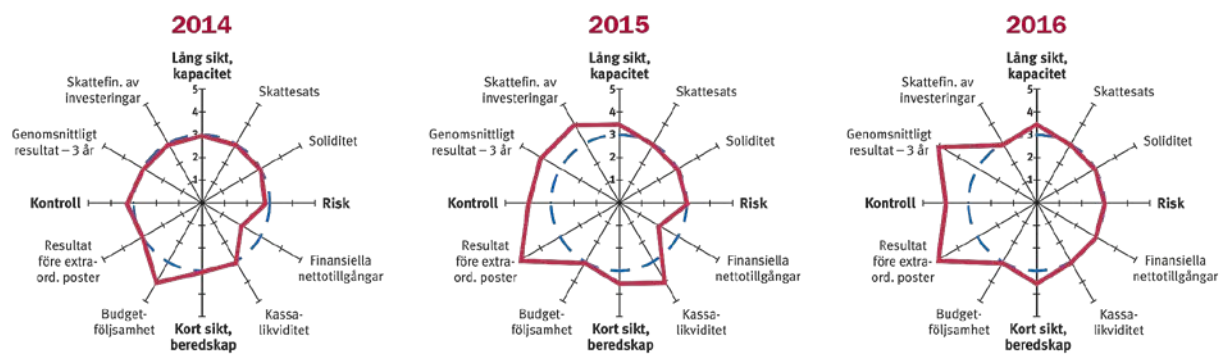
Kommunens ekonomiska resultat för 2017 och de två åren dessförinnan har varit goda. Både i jämförelse med vad som varit budgeterat och med andra kommuner. Samtidigt är det viktigt att kommunen når bra resultatnivåer eftersom investeringsbehoven har varit, och är framöver, stora. Resultaten och avskrivningarna för åren 2015–2017 var drygt 148 mnkr, samtidigt investerades för 187 mnkr, det vill säga självfinansieringsgraden blev drygt 79 procent. Trots goda resultat tvingas kommunen ändå att öka låneskulden. Bollebygds kommun är inte unik, många kommuner som ökar sin befolkning har svårt att egenfinansiera investeringarna fullt ut.

En viktig faktor bakom de goda resultaten för

2016 och 2017 har varit intäkterna från Migrationsverket för de ensamkommande barnen. Kommunen har haft avtal om fler platser än vad som nyttjats och alltså fått betalt för tomma platser. Prognosen kring dessa intäkter har varit svår att göra eftersom utbetalningarna görs efter att kommunen ansökt om bidragen och det har delvis varit individuella bedömningar som Migrationsverket har gjort för varje flykting. Beroende på om eller när någon fått uppehållstillstånd kan beloppen variera. Det har varit långa beslutsprocesser, men bedömningen är nu att kommunen inte kan vänta sig några ytterligare större utbetalningar för åren 2016–2017 än de som fram till detta bokslut har kommit.

Även skatteunderlagets utveckling har varit positiv de senaste åren vilket gett betydande överskott för skatteintäkter och utjämning.

RK-modellen, en jämförelse med andra kommuner

En översiktlig bild av kommunens ekonomiska situation fås genom den så kallade risk- och kontrollmodellen som Kommunforskning i Västsverige (KFI) genomför årligen. Resultaten presenteras som polärddiagram, med åtta finansiella nyckeltal, se ovan. De ska tolkas som att ju större ytan är inom den röda linjen desto bättre. Den streckade linjen representerar ett genomsnitt bland de studerade kommunerna i Västra Götaland och Halland, 55 stycken. Om kommunen placerar sig längst ut på skalan, en femma, som är fallet med genomsnittligt resultat och resultat före extraordinära poster, betyder det att man finns bland de fem kommuner med bäst värde. Samma sak, fast omvänt, gäller om man får en etta: då är man bland de fem sämsta kommunerna på det nyckeltalet. Uppgifter för 2017 års resultat finns inte klara förrän efter sommaren 2018, men några större skillnader i diagrammet mellan åren brukar det inte bli. Mellan 2015 och 2016 är det ett nyckeltal som

har försämrats, skattefinansiering av investeringarna. Bollebygd hade en högre investeringsnivå 2016 än genomsnittet av de övriga kommunerna och kunde inte finansiera dessa helt med skattemedel, det gjorde att poängen minskade från en fyra till en trea. Det är ingen dålig poäng ändå, utan innebär en genomsnittlig nivå.

Framtida utveckling

Även om Bollebygd de tre senaste åren redovisat resultat betydligt högre än det finansiella målet om fyra procent finns det betydande utmaningar de närmaste åren. Vilket påvisas i Sveriges Kommuner och Landstings rapporter kommer skatteunderlagets utveckling att dämpas betydligt. Efter flera år med ökningstal över 4 procent kommer en återgång att ske till mer normala 2,5–3,0 procent. Samtidigt med avmattningen av skatteintäkter står samtliga

kommuner för betydande demografiska utmaningar. Allt fler barn, elever och äldre kommer de närmaste åren att ta i anspråk alltmer av tillgängliga resurser i form av personal och lokaler.

Allt fler kommuninvånare innebär såväl möjligheter som utmaningar, de flesta är idag överens om att en kontrollerad tillväxt är positiv för en kommun. Det är dock angeläget att Bollebygd angriper de kommande utmaningarna på ett effektivt sätt med en noggrann kostnadskontroll och en balanserad utveckling av investeringar och andra kostnadsökningar. Ökad digitalisering kan vara ett sätt att effektivisera verksamheten så att kvaliteten inte försämras. Det är viktigt att man vid de olika digitala satsningarna som görs ser till att ”räkna hem” vinsten i form av minskade framtida kostnader och/eller ökad kvalitet, innan projekten sätts igång.

Parallellt med de demografiska utmaningarna kommer räntan med all sannolikhet successivt att höjas vilket kommer att påverka de finansiella kostnaderna, varje procentenhets ökning innebär 2–3 mnkr i ökade räntekostnader. Från och med 2018 kommer tomtförsäljningar att påverka resultatet, dessa bör i första hand användas till att dämpa låneskulden.

Som tidigare nämnts har de goda resultaten under 2016 och 2017 delvis berott på bidragen från Migrationsverket. Framöver är det inte frågan om

intäkter på denna nivå. Dels är antalet asylsökande lägre och dels beviljar Migrationsverket klart lägre bidrag per asylsökande, en ersättning som inte alltid täcker kostnaderna för mottagandet.

Personalkostnaderna har ökat mycket stort under 2017 och också under 2016. Till stor del beroende på ökat antal elever och större behov inom omsorgsverksamheterna. Med de prognoser som i nuläget finns kring utvecklingen av skatteintäkterna kan denna ökning inte fortsätta. En ökad uppmärksamhet är önskvärd kring rekrytering och bemanning. En viss personalrörlighet är oftast bra, dock har den varit på en hög nivå under 2017. Fokus på vilka medarbetare och befattningar som lämnar kommunen och varför de gör det är önskvärt.

Kommentarer och analyser av koncernens ekonomi

Bollebygds kommunkoncern inkluderar också Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder. Ekonomin för stiftelsen och den sammanställda redovisningen presenteras i slutet av årsredovisningen.

Det finns inga kommunala helägda bolag och kommunen äger inga andelar i andra kommunala bolag bortsett från en mindre post i Inera, där de flesta av Sveriges kommuner och landsting också är delägare.

Kommunen som arbetsgivare

Attraktiv arbetsgivare

I Bollebygds kommun ska medarbetare och ledare kunna arbeta i en god arbetsmiljö för att möta brukarnas krav och behov. För att klara det uppdraget krävs goda förutsättningar för att kunna rekrytera, behålla, utveckla och belöna kompetenta medarbetare. Kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare och arbetsklimatet ska präglas av ömsesidig respekt. Ett gemensamt ansvar för det gemensamma ska vara ledord i vår verksamhet. Alla som arbetar inom kommunen ska vara goda ambassadörer och arbeta för att vi ska kunna ge medborgarna god service och bra verksamhet.

Under året har alla verksamheter i kommunen tydligt märkt av konkurrens från andra arbetsgivare vid rekrytering av nya medarbetare, vilket innebär att arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare har varit i fokus och måste fortsätta att vara det även i framtiden.

En del i arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare och stärka medarbetaren att göra ett bra arbete gentemot medborgaren är att arbeta med kontinuerligt lärande för både ledare och medarbetare.

Ledar- och medarbetarutveckling

Under året har ledarutvecklingsinsatsen som startades upp under 2016 följts upp och ledarna har vidareutvecklat sitt nära ledarskap. Flera ledare har också deltagit i ledarutveckling i enlighet med sin individuella utvecklingsplan. Kontinuerlig kompetensutveckling är centralt för att tillgodose medborgarnas krav och behov och medarbetarna har utifrån sin individuella utvecklingsplan utvecklat sin kompetens.

Rekryteringsbehov

Kommunen har ett kontinuerligt rekryteringsbehov beroende på både en ökad personalomsättning och på ett ökat behov. Vissa befattningar har kommunen svårt att rekrytera till vilket innebär att det i dessa arbetsgrupper varit en ansträngd situation med för

lite personal. Även vikarier har varit svårt att rekrytera och även detta har bidragit till en ansträngd situation inom framför allt vård, skola och omsorg.

Mångfald och jämställdhet

Från och med januari 2017 gäller en ny diskrimineringslag som tydliggör att arbetsgivaren ska arbeta med aktiva åtgärder som omfattar samtliga sju diskrimineringsgrunder. En annan nyhet är att arbetsgivaren ska genomföra lönekartläggning med jämställdhetsanalys årligen. För att svara upp mot lagen har man under 2017 påbörjat arbetet med en årsplan för jämställdhets- och mångfaldsarbetet för kommunen som arbetsgivare. Lagen kräver att jämställdhets- och mångfaldsarbetet ska bedrivas aktivt, systematiskt och främjande. Målet är att skapa förutsättningar för kommunens verksamheter att bedriva detta arbete som en naturlig del med övrig verksamhetsutveckling och uppföljning. Lagen föreskriver genomförande av lönekartläggning samt jämställdhetsanalys av mäns och kvinnors löner i lika och i likvärdiga arbeten för att upptäcka, åtgärda, och förhindra osakliga löneskillnader kopplade till kön.

Analys av likvärdiga arbeten förutsätter en systematisk arbetsvärdering. Arbetet med arbetsvärdering påbörjades under våren 2017 genom att arbetsvärderingsverktyget BAS köptes in. Under 2017 har verksamheterna arbetat med att beskriva innehållet i samtliga befattningar. Arbetet samverkades med de fackliga organisationerna innan arbetsvärdering. Arbetsvärderingen ligger till grund för jämställdhetsanalysen, lönestrukturen samt lönestrategier för Bollebygds kommun.

Heltid som norm

I huvudöverenskommelsen från 2016 mellan Kommunal och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) regleras att samtliga kommuner ska ta fram en handlingsplan för att senast den 31 maj 2021 ha infört heltid som norm. Överenskommelsen innebär i praktiken att redan anställda ska erbjudas

att arbeta heltid, att nya medarbetare ska anställas på heltid samt att fler medarbetare med heltidsanställningar också ska arbeta heltid. Arbetet har påbörjats under 2017 och fortgår enligt de nationella direktiv som åtföljer överenskommelsen. Handlingsplanen var enligt överenskommelsen färdig vid slutet av 2017 och har lämnats till den politiska organisationen för att kunna utgöra grunden till ett politiskt beslut i frågan.

Hälsa och arbetsmiljö

Arbetsmiljön i kommunens verksamheter ska karaktäriseras av arbete som förebygger ohälsa och främjar hälsa. Under året har flera hälsofrämjande och förebyggande åtgärder genomförts. Alla chefer och skyddsombud har 2017 genomgått en gedigen arbetsmiljöutbildning som har bidragit till att sätta fokus på arbetsmiljön och främja hälsosamma arbetsplatser.

Personalvolym

Anställningsform	2013		2014		2015		2016		2017	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Tillsvidare	492	90,8	492	89,1	513	89,5	561	86,6	581	85,7
Visstid	50	9,2	60	10,9	60	10,5	87	13,4	97	14,3
Totalt	542	100	552	100	573	100	648	100	678	100

Den 31 december 2017 hade Bollebygds kommun totalt 678 anställda medarbetare, vilket är en ökning med 30 personer jämfört med samma tidpunkt

2016. Antalet tillsvidareanställda medarbetare har ökat med 20 personer och antalet visstidsanställda medarbetare har ökat med 10 personer.

Antal och andel kvinnor och män per anställningsform 2017

Anställningsform	Antal			Andel (%)		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Tillsvidare	488	93	581	84,0	16,0	100
Visstid	70	27	97	72,2	27,8	100
Totalt	558	120	678	82,3	17,7	100

Av Bollebygds kommuns anställda medarbetare är 85,7 procent tillsvidareanställda och 14,3 procent visstidsanställda.

Antal årsarbeten respektive arbetade timmar per förvaltning som utförts av timavlönade vikarier

Förvaltning	2016		2017	
	Årsarbete	Timvikarie	Årsarbete	Timvikarie
KSF	1,4	2 337	0,2	326
BOF	65,9	112 089	63,2	107 362
SBF	1,9	32 273	4,7	8 018
Totalt	69,2	117 699	68,1	115 706

Arbetad tid för timavlönade vikarier var 115 706 timmar vilket motsvarar 68,1 årsarbetare. Det motsvarar en minskning med 0,9 årsarbetare jämfört med 2016.

Andel heltidsanställda (både tillsvidareanställda och visstidsanställda) i procent under perioden 2010–2017

År	Andel
2010	68,0
2011	69,3
2012	76,4
2013	78,5
2014	79,0
2015	80,1
2016	81,3
2017	87,1

Från och med 2017 redovisas endast andel tillsvidareanställda med heltidsanställning. Av kommunens tillsvidareanställda hade 87,1 procent en heltidsanställning. Analysen visar att andelen tillsvidareanställda med heltidsanställning har ökat med 3,1 procentenheter mellan åren 2016 och 2017. Inom bildnings- och omsorgsförvaltningen var 87,2 procent av de tillsvidareanställda medarbetarna anställda på heltid

vilket är en ökning med 5 procentenheter jämfört med 2016. På samhällsbyggnadsförvaltningen var 84,6 procent av de tillsvidareanställda medarbetarna anställda på heltid. Det är en minskning med 15,4 procentenheter jämfört med 2016 vilket kan hänföras till organisationsförändringen som innebär att lokalvårds- och måltidsenheterna fördes över till förvaltningen. Medarbetarna inom dessa enheter har i större utsträckning deltidsanställning. På kommunstyrelseförvaltningen uppgick andelen heltidsanställda tillsvidareanställda medarbetare till 92,9 procent vilket är en minskning med 3,1 procentenheter.

Åldersfördelning

Åldersgrupp	Antal kvinnor	Antal män	Totalt antal	Totalt 2017 (%)
29 år eller yngre	77	27	104	15
30–39 år	129	22	151	22
40–49 år	146	34	180	27
50–59 år	128	23	151	22
60 år eller äldre	78	14	92	14
Totalt	558	120	678	100

Medelåldern på de anställda i hela kommunen är 44,2 år och det är en förhållandevis jämn åldersfördelning med tonvikt i ålder på de anställda mellan 30 och 59 år. Medelåldern hos de anställda är lägst på bildnings- och omsorgsförvaltningen med 43,5 år, högst på kommunstyrelseförvaltningen med 47,5 år. På samhällsbyggnadsförvaltningen är medelåldern 47,1 år hos de anställda. Under 2017 gick 11 personer i pension, vilket är i paritet med tidigare år.

Personalomsättning

Bollebygd kommun har under 2017 haft en personalomsättning på 17 procent. Det är 96 tillsvidareanställda medarbetare som har lämnat Bollebygd 2017. Det är en ökning med fem procentenheter sedan 2016. Den ökande personalomsättningen kan vara ett resultat av en allt bättre arbetsmarknad i den kommunala sektorn.

Sjukfrånvaro i procent

Förvaltning	2016			2017		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
KSF	8,8	2,5	6,8	8,4	0,2	6,0
BOF	8,6	7,0	8,4	7,4	5,6	7,1
SBF	5,4	2,4	3,7	5,9	3,3	5,0
Totalt	8,5	5,7	8,0	7,3	4,7	6,8

Under 2017 var den totala sjukfrånvaron 6,8 procent av tillgänglig ordinarie arbetstid, en minskning med 1,2 procentenheter jämfört med 2016. Det goda arbetet att på flera sätt arbeta med att minska sjukfrånvaron har gett effekt under 2017. Det handlar både om ett förebyggande arbete men också om ett arbete med en aktiv rehabilitering när en medarbetare blivit sjuk. En av de vanligaste sjukskrivningsorsakerna i Sverige idag är psykisk ohälsa och så även i Bollebygd. Utifrån det är det viktigt att sätta fokus på arbetsmiljön och att kontinuerligt fortsätta det goda arbetsmiljöarbetet. Sjukfrånvaron är precis som tidigare år högst bland kvinnor, 7,3 procent att jämföra med 4,7 procent bland män. Sjukfrånvaron är högst i åldersintervallet över 50 år. Långtidssjukfrånvarande är den som har varit sjukskrivna 60 dagar eller längre. Andelen långtidssjukfrånvarande har minskat med 11,7 procentenheter. Skillnaden är marginell mellan kvinnor och män.

Lönebildning

2017 års löneöversyn motsvarade löneökningar på 2,9 procent vilket också var avsatt i budget. Konkurrensituationen på arbetsmarknaden gör att kommunen har svårt att rekrytera till många befattningar och att konkurrens med lön blir allt vanligare. Det har gjort att behovet av en lönestrategi och lönestruktur blivit mer angeläget.

Framtid

Bollebygd står precis som Sveriges övriga kommuner inför utmaningen att behålla och rekrytera nya medarbetare till många av kommunens verksamhetsområden. Tillgänglig arbetskraft med rätt kompetens blir allt svårare att hitta då antalet utbildade inte täcker behovet inom många yrkeskategorier. Behovet blir extra påtagligt i Bollebygd då verksamheten växer och en god arbetsmarknad råder. Arbetet med kompetensförsörjningen behöver komma än mer i fokus. Arbetet med heltid som norm bör utifrån det fortsätta och intensifieras under kommande år, både för att leva upp till huvudöverenskommelsen mellan SKL och Kommunals avtal om heltid som norm 2021 men också för att säkra kompetensförsörjningen.

Verksamhet som bedrivs i form av kommunalförbund

Räddningstjänst

Kommunen är medlem i Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund (SÄRF) tillsammans med kommunerna Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn. Bollebygds kommuns kostnad 2017 var 7,9 mnkr.

Övrigt

Kommunen är medlem i Boråsregionen – Sjuhärads kommunalförbund. Det arbetar med frågor kring tillväxt, regional utveckling, infrastruktur, välfärdsfrågor med mera. Årlig medlemsavgift var cirka 0,7 mnkr för 2017. Kommunen är också medlem i Sjuhärads samordningsförbund som arbetar med olika rehabiliterande insatser för arbetslösa eller sjukskrivna invånare. Bollebygds kommuns medlemsavgift till förbundet var cirka 0,2 mnkr 2017.

Väsentliga händelser efter bokslutsdagen

Väsentliga händelser att rapportera saknas.

Finansiella rapporter

Resultaträkning

Belopp i mnkr	Not	Utfall 2017	Budget 2017	Avvikelse 2017	Utfall 2016
Verksamhetens intäkter	1	114,8	120,0	-5,2	133,4
Verksamhetens kostnader	2	-562,6	-575,8	12,9	-541,1
Avskrivningar		-20,4	-20,0	-0,4	-19,2
Jämförelsestörande post		-	-	-	-
Verksamhetens nettokostnader		-468,2	-475,8	7,3	-426,9
Skatteintäkter	3	425,0	422,0	3,0	405,4
Generella statsbidrag och utjämning	4	76,9	65,0	11,9	61,3
Finansiella intäkter	5	1,0	0,0	1,0	1,1
Finansiella kostnader	6	-1,5	-4,0	2,5	-3,3
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto		33,3	7,2	25,8	37,6
Extraordinära poster		-	-	-	-
Årets resultat		33,3	7,2	25,8	37,6

Balansräkning

Belopp i mnkr	Not	2017	2016
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar	7		
Mark, byggnader och tekniska anläggningar		402,2	277,2
Maskiner och inventarier		21,1	18,8
Pågående investeringar		22,3	104,8
Finansiella anläggningstillgångar			
Aktier, andelar och grundfondskapital	8	13,4	13,4
Summa anläggningstillgångar		459,0	414,2
Omsättningstillgångar			
Förråd			
Exploateringsfastigheter		5,7	3,1
Pågående exploateringar		34,8	36,7
Kortfristiga fordringar	9	33,2	50,5
Kassa och bank	10	69,1	27,5
Summa omsättningstillgångar		142,8	117,8
SUMMA TILLGÅNGAR		601,8	532,0
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Eget kapital vid årets början		233,5	195,9
Årets resultat		33,3	37,6
Summa eget kapital		266,8	233,5
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner	11	25,2	25,2
Avsättningar Bollebygds skolan	12	6,0	6,0
Summa avsättningar		31,2	31,2
Skulder			
Långfristiga skulder	13	213,0	183,0
Kortfristiga skulder	14	90,8	84,3
Summa skulder		303,8	267,3
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		601,8	532,0
ANSVARSFÖRBINDELSER			
Pensionsförpliktelser		147,1	148,4
– varav löneskatt		28,7	29,0
Ställda panter	15	0,3	0,3
Borgensförbindelser	16	269,3	269,3
Förvaltade fonder	17	1,0	1,0

Kassaflödesanalys

Belopp i mnkr	Not	2017	2016
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN			
Periodens resultat		33,3	37,6
Justering för av- och nedskrivningar	8	20,2	19,3
Justering för gjorda avsättningar	12, 13	0,0	2,2
Justering för ej likviditetspåverkande poster			
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		53,5	59,1
FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL			
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	10	17,4	-10,0
Ökning/minskning förråd och lager		-0,7	-6,8
Ökning/minskning kortfristiga skulder	15	6,6	10,6
Förändring av rörelsekapital		23,2	-6,2
Kassaflöden från den löpande verksamheten		76,7	52,9
INVESTERINGSVERKSAMHETEN			
Investering i materiella tillgångar	8	-65,0	-84,5
Försäljning av materiella tillgångar	8		
Investering i finansiella tillgångar	9		
Försäljning av finansiella tillgångar	9		
Kassaflöden från investeringsverksamheten		-65,0	-84,5
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN			
Förändring långfristiga skulder	14	30,0	
Ökning av långfristiga fordringar			
Kassaflöden från finansieringsverksamheten		30,0	0
Årets kassaflöde		41,7	-31,6
Likvida medel vid periodens början		27,6	59,2
Likvida medel vid periodens slut		69,2	27,6

Noter

Belopp i mnkr	2017	2016
Not 1		
Verksamhetens intäkter		
Försäljningsmedel	7,0	7,2
Taxor och avgifter	34,3	33,7
Hysesintäkter	2,6	1,8
Bidrag	63,0	77,9
Försäljning av tjänster och verksamheter	8,0	12,3
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	-0,1	0,4
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		0
Övriga intäkter		0
Summa verksamhetens externa intäkter	114,8	133,4
Not 2		
Verksamhetens kostnader		
Bidrag	-18,2	-17,0
Entreprenad och köp av verksamhet	-118,6	-138,0
Konsulttjänster	-6,4	-6,2
Personalkostnader	-340,9	-305,6
Lokalkostnader	-9,1	-9,2
Övriga kostnader	-69,4	-65,1
Summa verksamhetens kostnader	562,6	-541,1
Not 3		
Skatteintäkter		
Preliminära skatteintäkter	426,4	406,8
Slutavräkning	-1,4	-1,4
Summa skatteintäkter	425,0	405,4
Avräkningsbelopp per invånare (kr)		
Slutavräkning 2016/2015	53	42
Preliminär slutavräkning 2017/2016	-204	-206
Not 4		
Generella statsbidrag och utjämning		
Inkomstutjämningsbidrag	63,5	49,8
Regleringsavgift	0	-0,3
Generella bidrag från staten	3,1	1,3
Kostnadsutjämningsbidrag		0,3
Kostnadsutjämningsavgift	-0,2	0,0
Kommunal fastighetsavgift	16,9	16,0
Utjämning LSS	-6,3	-5,8
Summa generella statsbidrag och utjämning	76,9	61,3

Belopp i mnkr	2017	2016
Not 5		
Finansiella intäkter		
Ränteintäkter	0,0	0,0
Övriga finansiella intäkter	1,0	1,1
Summa finansiella intäkter	1,0	1,1
Not 6		
Finansiella kostnader		
Räntekostnader på långfristiga lån	-1,4	-0,5
Räntekostnader pensionsskuld		
Övriga finansiella kostnader	-0,1	-2,8
Summa finansiella kostnader	-1,5	-3,3
Not 7		
Materiella anläggningstillgångar		
Mark		
Ackumulerade anskaffningsvärden	11,2	9,2
Nyanskaffningar	12,2	2,0
Försäljningar		
Utgående bokfört värde	23,5	11,2
Fastigheter		
Ackumulerade anskaffningsvärden	438,3	426,0
Nyanskaffningar	128,1	12,3
Försäljningar	0	0
Ackumulerade avskrivningar	-172,4	-159,4
Årets avskrivningar	-15,4	-13,0
Utgående bokfört värde	378,7	266,0
Maskiner och inventarier		
Ackumulerade anskaffningsvärden	106,5	100,8
Nyanskaffningar	7,2	5,8
Försäljningar	0	0,0
Ackumulerade avskrivningar	-87,7	-81,4
Årets avskrivningar	-4,8	-6,3
Utgående bokfört värde	21,1	18,8
Pågående investeringsprojekt	22,3	104,8
Summa materiella anläggningstillgångar	445,6	400,8

Belopp i mnkr	2017	2016
Not 8		
Finansiella anläggningstillgångar		
Aktier och andelar		
Kommuninvest	4,5	4,5
Sjuhärads kommunalförbund	0,3	0,3
Companion Sjuhärad	0,0	0,0
Iniera	0,0	
Summa aktier och andelar	4,8	4,8
Grundfondskapital		
Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder	1,0	1,0
Långfristiga placeringar		
Aktieindexobligationer med mera	6,0	6,0
Långfristiga fordringar		
Kommuninvest Förlagslån	1,6	1,6
Summa finansiella anläggningstillgångar	13,4	13,4
Not 9		
Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar	6,2	8,8
Diverse kortfristiga fordringar	9,1	27,0
– varav fordran mervärdesskatt	2,3	5,1
Förutbetalda kostnader	3,5	2,7
Upplupna intäkter	14,4	12,1
Kortfristiga placeringar	0	0
Summa kortfristiga fordringar	33,2	50,5
Not 10		
Kassa och bank		
Bank	69,1	27,5
Summa kassa och bank	69,1	27,5

Belopp i mnkr	2017	2016
Not 11		
Avsättningar pensioner		
Ingående avsättning inklusive förtroendevalda	21,0	21,2
Pensionsutbetalningar	-1,0	-0,4
Intjänad pension	1,3	0,7
Ränte- och basbeloppsuppräknings	0,6	0,3
Övrigt		-0,7
Utgående avsättningar pensioner	21,9	21,0
<i>Avsättning till och med 1997-12-31</i>		
Ingående avsättning	3,5	3,7
Pensionsutbetalningar	-0,2	-0,2
Förändring av löneskatt	0	0,0
Utgående avsättning	3,3	3,5
<i>Garanti- och visstidspension</i>		
Ingående avsättning	0,7	0,1
Pensionsutbetalningar	-0,7	-0,3
Intjänad pension		0,8
Övrigt		0,1
Utgående avsättning	0,0	0,7
Summa avsättningar pensioner	25,2	25,2
<i>Aktualiseringsgrad pensioner: 82 procent</i>		
Not 12		
Avsättning resultat		
Ingående avsättning		
Bollebygds skolan	6,0	4,0
Periodens avsättning	0	2,0
Summa avsättning resultat	6,0	6,0
Not 13		
Långfristiga skulder		
Kommuninvest	213,0	183,0
Not 14		
Kortfristiga skulder		
Leverantörsskulder	27,8	22,4
Personalens skatter och avgifter	11,2	10,6
Övriga kortfristiga skulder	0,8	1,3
Förutbetalda intäkter	9,9	7,5
Upplupna kostnader	46,1	42,5
– varav löner	1,5	2,0
– varav semesterlöneskuld	13,1	16,8
Summa kortfristiga skulder	90,8	84,3

Belopp i mnkr	2017	2016
Not 15		
Ställda panter		
Flässjum Övregården 4:98	0,3	0,3
Not 16		
Borgensförbindelser		
Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder	262,0	262,0
Förlustansvar för egnahem	0,1	0,1
Gadden	3,5	3,5
Hulta Golfklubb	3,7	3,7
Summa borgensförbindelser	269,3	269,3
Not 17		
Förvaltade fonder		
Gustaf Werners fond	0,2	0,2
Arvid Nedsjöns fond	0,1	0,1
Sociala samfonden II och III	0,0	0,0
Verner Olofssons stiftelse	0,6	0,6
Kommunalhusfonden	0,0	0,0
Summa förvaltade fonder	1,0	1,0

Redovisningsprinciper

Redovisningen har upprättats utifrån kommunallagen, lagen om kommunal redovisning (KRL) samt Rådet för kommunal redovisnings (RKR) rekommendationer. Om avsteg från detta är gjorda anges det specifikt nedan.

Intäkter och kostnader

Inkomster och utgifter är i allt väsentligt periodiserade till rätt period. En gräns på cirka 20 000 kronor gäller, inkomster eller utgifter över detta ska alltid periodiseras. Statsbidrag som inte är generella utan avser något visst projekt eller liknande, periodiseras alltid. När det gäller generella statsbidrag följer kommunen eventuella rekommendationer från RKR eller SKL. För 2017 gäller det byggbonusen på knappt 0,9 mnkr som utbetalades i november – det är intäktsfört 2017. Även bidraget för att ensamkommande unga ska bo kvar i kommunen trots att de fyller 18 år, är intäktsfört på 2017. Det betalades ut i december och var på 0,2 mnkr. Båda är klassade som generella statsbidrag. Av de så kallade välfärdsmiljarderna (10 mdkr) till kommuner och landsting, är också dessa intäktsförda 2017. I december 2015 utbetalade regeringen 9,8 mdkr till kommuner och landsting med anledning av flyktingsituationen, Bollebygds kommun fick 1,4 mnkr. Dessa intäktsfördes 2015 och 2016.

Anslutningsavgifter avseende VA-verksamheten redovisas som verksamhetens intäkter och periodiseras på 50 år.

Årets förändring av semesterlöneskuld, intjänad ferielön och övertid kostnadsbokförs över resultaträkningen. Den totala skulden redovisas som en kortfristig skuld i balansräkningen. Timlöner som intjänats i december men utbetalas i januari är periodiserade och belastar resultatet för december. Lånekostnader belastar resultatet det år de uppkommer och har inte inräknats i respektive tillgångs anskaffningsvärde.

Internräntan har satts till 1,75 procent 2017 och är samma som den som SKL tagit fram som exempel. Kommunen har inte gjort någon egen beräkning av om någon annan internränta hade varit mer lämplig.

Tillgångar och skulder

Investeringar som aktiveras har som princip haft ett anskaffningsvärde på över ett halvt basbelopp (exklusive mervärdesskatt) och en livslängd på minst tre år. Ingen specifikation görs för immateriella anläggningstillgångar utan dessa ingår bland de materiella tillgångarna, vilket är ett avsteg från RKR 11.4. Påverkan på räkenskaperna är av mindre omfattning: Bokfört värde för ekonomi- och personalsystem är cirka 1,5 mnkr. Det finns också ett diariesystem med ett bokfört värde på 0,1 mnkr.

Kommunen tillämpar komponentredovisning från och med 2015. Avskrivningstider är framtagna utifrån rekommendationer från RKR och branschen, dessutom har diskussioner förts med andra kommuner för att skapa likvärdighet. Byggnader har delats in i fem komponenter med avskrivningstider på 15–80 år. Gator har mellan 2 och 5 komponenter beroende på typ. Investeringar inom VA har redan haft karaktären av komponentredovisning eftersom de ingående delarna ofta är lätt identifierbara, men fem komponenter finns inom detta område. Några justeringar har inte skett på gamla investeringar.

Pågående investeringar i exploateringsområden har tidigare löpande redovisats som en omsättningstillgång, eventuella inkomster har blandats med utgifterna och ett nettosaldo har bokförts som pågående investering. När projektet är avslutat har saldoret aktiverats och skrivits av på lämplig tid. Hanteringen följer inte RKR:s rekommendationer 11:4 och 18, som säger att dels ska aktivering ske löpande av de olika komponenterna, även innan området är helt färdigställt, och dels ska försäljningen av tomterna resultatredovisas ihop med tomternas matchande utgifter. Utgifter för allmän mark ska aktiveras och skrivas av komponentvis. Från och med Tyftet 2 kommer kommunen att följa rekommendationerna. Planeringen var att försäljning skulle ha påbörjats 2017 men under året har enbart handpenning kommit in.

Kommunen leasar fordon som används inom främst hemtjänst, IFO och teknisk förvaltning. Enligt RKR 13.2 är det ett operationellt leasingavtal

om nuvärdet av minimileaseavgifterna understiger 80 procent av det verkliga värdet. Eftersom avtalen löper på 3–5 år och fordonen därefter avyttras av kommunen, når man inte nivån 80 procent. Det finns också andra faktorer att ta hänsyn till, bland annat vem som bär risken, men sammantaget gör kommunen bedömningen att det är operationell leasing. I avsnitt Analys redogörs för de upplysningar som ska lämnas enligt RKR:s rekommendation.

Som KRL anger redovisas kommunens pensionsåtaganden enligt den så kallade blandmodellen.

Kommunfullmäktige har i budgetbesluten för åren 2013, 2015 och 2016 avsatt 2,0 mnkr som en kostnad respektive år för att täcka delar av nybyggnationen av Bollebygdskolan. Detta är ett avsteg från KRL och inte förenligt med god redovisnings- sed. Denna avsättning har dock inte nyttjats utan i balansräkningen finns 6,0 mnkr avsatt. Under 2018 ska förslag på hantering av dessa tas fram.

Sammanställd redovisning

Kommunkoncernen består av kommunen och Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder, denna upprättar en egen årsredovisning som granskas separat. Men kommunen är ändå skyldig att upprätta en sammanställd redovisning där kommunens och stiftelsens räkenskaper är summerade, transaktioner mellan kommun och stiftelse är då eliminerade. Den finns i slutet av denna årsredovisning. Enligt RKR 8.2 ska en sammanhållen förvaltningsberättelse också upprättas, men bedömningen är att man ändå kan

skapa sig en god bild av koncernens ekonomiska förhållanden, därför utelämnas denna.

Solidarisk borgen

Bollebygds kommun har i juni 2001 ingått en solidarisk borgen så som för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 288 kommuner och landsting/regioner som per 2017-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Bollebygds kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2017-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 342 483 929 484 kronor och totala tillgångar till 349 243 746 321 kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 468 299 366 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 478 096 902 kronor.

Barn och utbildning

Förskola

Årets verksamhet

Utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Enligt forskning är förskolläraren den enskilt viktigaste faktorn för kvaliteten i förskolan. Särskilt viktigt är förskollärarens pedagogiska relation med barnen. Relationen anses vara det som har störst effekt på barnens utveckling och lärande på såväl kort som lång sikt. Flera studier visar på sambandet mellan hög utbildningsnivå hos personalen och dess förutsättningar att utveckla pedagogiska relationer av hög kvalitet. Forskningen menar att personalens utbildningsnivå är en viktig kvalitetsaspekt i förskolan.

I Bollebygds kommun har önskan om plats på förskolan varit stort. Två avdelningar, tillhörande Krokdals förskola, har därför öppnat. Planer för ytterligare

två avdelningar finns för 2018.

Utifrån Skolinspektionens enkät till vårdnadshavare i förskolan kan utläsas att man är nöjd med informationen av barnets utveckling, förskolans normer och värden, trygghet och omsorg samt utveckling och lärande. Vårdnadshavarna skattar dock förskolans förmåga att anpassa verksamheten efter barnets behov lågt. En orsak till detta är den svårighet kommunen har att rekrytera personal till förskolorna. Andelen förskollärare sjunker och vikarier finns inte att tillgå. Detta resulterar i hög belastning på den ordinarie personalen.

NT-utveckling har fortsatt i förskolan med stöd av kommunens försteförskollärare. En förstelärare inom förskolan är en legitimerad lärare som har visat en särskilt god förmåga att förbättra undervisningen och har ett starkt intresse av att utveckla

undervisningen och bedöms som särskilt kvalificerad för undervisning och uppgifter som hör till undervisningen. Förskolorna har sett en god effekt av satsningen och har därför valt att fortsätta.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Antal barn i förskola*	522	523	530
Antal barn i pedagogisk omsorg	0	13	14
Andel av anställda med förskollärarexamen	48	49	**
Antal barn per årsarbetare	5,7	5,3	**

* Inklusive köpta, ej sålda

** Uppgifter för 2017 finns inte tillgängliga ännu

Framtida utveckling

Befolkningsprognoserna, som är grunden för verksamhetens planering, har visat på ett ökat behov av förskoleplatser. Planerna på en ny förskola är igång. Den ska stå klar 2021 och innehålla åtta avdelningar.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Förskola	-55 052	-57 070	2 018	-52 091

Verksamheten förskola redovisar ett positivt resultat på 2 018 tkr. För förskolan har kapitalkostnaderna för internhyran sänkts med 1 464 tkr under året. Verksamheten har också tilldelats tilläggsanslag för volymökningar på 3 100 tkr. Personalkostnaderna har inte nått den höga nivå som prognostiserats under hösten. Detta beror på att många utbildade pedagoger slutat och att man inte har fått tag i utbildade ersättare. Verksamheterna har också, så långt som möjligt, försökt samarbeta och inte ta in vikarier. I många fall har man inte heller kunnat få tag på vikarier då det behövts, vilket minskat personalkostnaderna.

Nettokostnaderna har för verksamheten ökat med 5,7 procent jämfört med 2016, samtidigt har antal barn i verksamheten ökat med 1,3 procent (snitt av helåret). Kostnaderna har ökat med 1,6 procent medan intäkterna har minskat med 15,7 procent, främst beroende på avslag på ansökan om statsbidrag för minskade barngrupper vilket orsakat nettokostnadsökningen.

Grundskola och fritidshem

Årets verksamhet

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) publicerar varje år statistik i öppna *jämförelser – grundskola*. Skolans resultat beskrivs utifrån nyckeltal om betyg i årskurs 6 och 9, nationella prov i årskurs 3 och resurserna utifrån nyckeltal om kostnader och personal. Bollebygds kommun hamnade på plats 11 av landets 290 kommuner.

Under november var Skolinspektionen i Bollebygds kommun för återkommande tillsyn. Skolinspektionen granskar regelbundet landets skolor och förskolor för att se att de följer de lagar och regler som finns för verksamheten. I Bollebygd granskades en skola samt kommunens övergripande ansvarstagande för hela utbildningsområdet. Det har vid tillsynen framkommit att Bollebygds kommun uppfyller författningarnas krav inom förutsättningar för utbildningen inom samtliga skolformer. Det har även framkommit att Bollebygds kommun uppfyller författningarnas krav inom utveckling av utbildningen inom förskolan, grundsärskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning samt särskild utbildning för vuxna. Tillsynen visar att huvudmannen anordnar en utbildning som i huvudsak uppfyller författningarnas krav inom de områden som granskats. Tillsynen visar att det finns brister i arbetet med uppföljning av resultat, analys av resultat och planering av åtgärder utifrån resultat i förskoleklass, fritidshem, grundskola och gymnasieskolan.

Riktade kompetensutvecklingsinsatser har under året varit *specialpedagogik för lärande*, där alla grundskolor har deltagit. Satsningen sker utifrån moduler som Skolverket har tagit fram och som genomförts i ett kollegialt lärande. Töllsjöskolan har fortsatt sitt engagemang i det entreprenöriella lärandet med stöd av en extern utbildare. Sambedömning av de nationella proven i årskurs 3, 6 och 9 har genomförts. *HELA-projektet* (holistiskt engagerat lärande) avslutades våren 2017. *HELA* är ett projekt som finansierades av Västra Götalandsregionen (VGR). I *HELA* samverkar flera offentliga organisationer från kommun och region med det gemensamma målet att minska den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar. Projektet syftar även till att fler ska bli behöriga till gymnasiet efter grundskolan och att antalet avhopp från gymnasiet ska minska.

Bollebygds kommun har valt att gå in i projektet *Plug Innan* från 2018. Även detta projekt syftar till att öka behörigheten till gymnasiet och minska frånvaron i grundskolan. Detta projekt kommer att pågå under två år och är finansierat av VGR och GR.

Fritidshem i fokus är en satsning på alla fritidshem i Sjuhäradskommunerna (exklusive Borås). Satsningen har pågått sedan 2016 och erbjuder föreläsningar riktade till fritidshemmens pedagoger och utifrån den reviderade läroplanen.

Inom skolan har en satsning med Chromebooks gjorts inför skolstarten. Från hösten 2017 har kommunen en-till-en-satsningen från årskurs 4. Här har kommunen utgått från den nationella strategin för digitalisering som sträcker sig fram till 2022.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Meritvärde (17 ämnen)	226,3	233,0	235,9
Antal elever i skola*	999	1 062	1 122
Antal elever per lärare	13,4	11,9	**
Antal barn i fritidshem	462	498	529
Antal barn per pedagog i fritidshem	15,1	13,5	**
Antal barn per avdelning i fritidshem	35,2	32,2	**
Antal barn per årsarbetare i fritidshem	25	23	**
Andel pedagoger med högskoleutbildning på fritidshem (%)	41	49	**

* Inklusive köpta, ej sålda

** Uppgifter för 2017 finns inte tillgängliga ännu

Andelen behöriga elever till yrkesprogrammen är för läsåret 93,0 procent. För att en elev ska vara behörig till ett yrkesprogram krävs godkänt betyg i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt godkänt betyg i ytterligare fem ämnen, det vill säga totalt åtta. Motsvarande behörighet var 2016, 94,1 procent och 2015, 92,4 procent.

Framtida utveckling

Befolkningsprognosen, som är grunden för verksamhetens planering, har visat på ett fortsatt ökat behov av platser. Ett lokalprogram har upprättats och beslutats för en framtida 7–9-skola.

Kravet på legitimerade lärare för undervisning och betygsättning är ett bekymmer inte enbart för Bollebygds kommun. Kommunen behöver jobba strategiskt, inte bara med att få nya lärare utan också med att få befintliga lärare att stanna.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Fritidshem	-17 989	-19 089	1 100	-15 590
Grundskola	-104 369	-108 870	4 501	-97 966
Totalt	-122 358	127 959	5 601	-113 556

Verksamheterna för grundskola och fritidshem redovisar ett positivt resultat på 5 601 tkr. Detta beror på att kapitalkostnaderna och internhyran gemensamt sänkts med 3 981 tkr under året, att det inkommit 5 643 tkr mer i statsbidrag än budgeterat samt att mer verksamhet sålts och mindre köpts jämfört med budget.

Nettokostnaden för grundskola och fritidsverksamhet gemensamt har ökat med 7,8 procent. Att antalet elever som kräver en högre grad av anpassning och stöd har ökat och att de mindre skolorna nödgats till viss överanställning för att det ska vara möjligt att rekrytera och behålla behörig personal, har ökat personalkostnaderna. Elevantalet för verksamheterna gemensamt har ökat med 5,3 procent jämfört med 2016.

Gymnasieskola

Årets verksamhet

Gymnasieskolan består av olika typer av program:

- 18 nationella program som pågår under tre år. De är indelade i gymnasiegemensamma ämnen, programgemensamma ämnen, inriktningar, programfördjupningar och examensarbete.
- Fem introduktionsprogram för elever som inte är behöriga till ett nationellt program.
- Utbildningar som avviker från den nationella programstrukturen; särskilda varianter, riksrekryterande utbildningar och nationellt godkända idrottsutbildningar.

Bollebygds kommun köper gymnasieplatser i andra kommuner, 46 procent av Bollebygds elever går på kommunal gymnasieskola i Borås och 25 procent går på Hulebäcksgymnasiet i Härryda. Introduktionsprogrammen är förlagda i Krafthuset och vänder sig till de elever som inte uppnått behörighet till de nationella program i gymnasieskolan enligt de behörighetsregler som gäller. Dessa program är

preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt val och språkintroduktion. Bollebygds kommun erbjuder alla program utom programinriktat individuellt val och sökbar yrkesintroduktion på hemmaplan. Syftet med utbildningen är att ge eleverna behörighet till ett nationellt program.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Antal elever i gymnasieskola	305	319	318

Typ av utbildning, procent	2016	2017
Yrkesförberedande	39	36
Högskoleförberedande	61	64

Framtida utveckling

Målet är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Lärarbristen utgör en av skolans viktigaste utmaningar. Att ha en gymnasieutbildning är mycket viktigt – det är svårt för en individ att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet utan en sådan. Deltagandet i gymnasieutbildning är högt, men alla elever fullföljer inte. Vissa elever behöver längre tid i gymnasieskolan, till exempel för att de påbörjar sina studier på ett introduktionsprogram. Det är därför viktigt att samlat stärka förutsättningarna för elever att klara och fullfölja sin utbildning.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	Utfall	2017 Budget	Avvikelse	2016 Utfall
Gymnasieskola	-35 832	-36 705	873	-35 255

Verksamheten för gymnasiet redovisar ett positivt resultat på 873 tkr. Detta beror främst på att verksamheten har tilldelats tilläggsanslag för volymökningar på 1 900 tkr. Köpta gymnasieplatser gör ett minus på 867 tkr medan minskat köp av gymnasiesär samt lägre personalkostnader och högre bidrag än budgeterat till individuella programmet från Migrationsverket förbättrar resultatet.

Nettokostnaderna för gymnasieskola har ökat med 1,6 procent för 2017. Det är främst kostnader för köpta gymnasieplatser och busskort som ökat kostnaderna. Snittantalet elever för året är nästan oförändrat jämfört med 2016. Kostnaderna för köpt gymnasieverksamhet har inte ökat på grund av att en större andel ur elevgruppen valt yrkesförberedande utbildningar som vanligtvis är dyrare, utan beror på ett mindre antal elever valt särskilt kostnadsdrivande specialutbildningar.

Vuxenutbildning

Årets verksamhet

Målen för kommunal vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Kommunerna har skyldighet att tillhandahålla kommunal vuxenutbildning, utgångspunkten ska vara den enskildes behov och förutsättningar. Den som fått minst utbildning ska prioriteras. (Skollagen, 20 kap.) Kommunalt vuxenutbildning omfattar:

- svenska för invandrare
- grundläggande nivå
- gymnasial nivå.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Elever i kommunal grundläggande vuxenutbildning	13	16	15
Elever i kommunal gymnasial vuxenutbildning	98	113	80
Elever i särvtux	0	0	2

Framtida utveckling

Det är viktigt att ha en vuxenutbildning av god kvalitet där alla ges möjlighet att erövra kunskap för att skapa möjligheter till framtidstro. I dag ökar elevantalet inom vuxenutbildning med elever som har ett annat modersmål. Vuxenutbildningen har i högsta grad en mycket heterogen elevgrupp, vilket skapar utmaningen att lösa utbildningen med ett individuellt förhållningssätt. Arbetsmarknadens behov av arbetskraft ska matchas med elevernas sökande av utbildning, det är en ekvation som inte alltid stämmer.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Vuxenutbildning	-1 977	-2 536	559	-1 999

Vuxenutbildningen redovisar ett positivt resultat på 559 tkr. Det är ett ökat antal som beviljas utbildningar men det inte är så många av de beviljade som faktiskt går.

Det kan botten i en stor konkurrens om platserna eller att man väljer att inte påbörja studier för att man istället får ett arbete. Nettokostnaden för vuxenutbildning har minskat med 1,1 procent 2017 och det beror på det gynnsamma konjunktur- och arbetsmarknadsläget enligt ovan.

Område funktionsnedsättning

Årets verksamhet

Bostad med särskild service och gruppbostad

Under hösten 2017 hade 52 personer någon eller flera LSS-insatser.

Det finns tio olika insatser man kan bli beviljad inom ramen för lagstiftningen. Det kan till exempel vara boende, daglig verksamhet eller personlig assistans.

I Bollebygd finns två boenden enligt LSS, gruppbostad och servicebostäder.

Eftersom kommunen i dagsläget inte har balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder enligt LSS så köper kommunen boendeplatser av privata aktörer på andra platser i regionen i avvaktan på lösningar i egen regi på hemmaplan.

Inom området funktionsnedsättning är det under 2017 servicegruppen inom daglig verksamhet som är den verksamhet som vuxit mest och fortsätter att växa då behovet är stort. Service-

gruppen är nu en naturlig del av verksamheten daglig verksamhet. Gruppen riktar sig till personer med funktionsnedsättning som har förmågan att, med handledning av personal, klara arbetsuppgifter av vaktmästarkaraktär.

Till boendet på Ballebovägen i centrala Bollebygd, har serviceboendets baslägenhet flyttat under året. Det gör att baslägenheten nu ligger i nära anslutning till de boendes lägenheter. Närheten gör att intresset för gemensamma aktiviteter för de boende ökar och det möjliggör ett större utbud, vilket gynnar kommunens brukare.

Personlig assistans

År 2017 har enheten personlig assistans präglats av rekrytering. Att arbeta som personlig assistent är svårt och komplext där varje uppdrag kräver olika kompetens och personlighet hos assistenterna.

Det är generellt svårt att hitta personal med rätt

kompetens till alla verksamheterna, det gäller både chefer och medarbetare.

Bollebygds kommun utför personlig assistans (enligt socialförsäkringsbalken, SFB) för sex personer vilka har fått assistansbeslut från Försäkringskassan. Bollebygds kommun utför utöver dessa, insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) av assistansliknande karaktär för tre personer. Ytterligare 11 personer som också fått assistansbeslut från Försäkringskassan har personlig assistans från extern utförare.

Det har inte skett några lagändringar kring rätten till personlig assistans. Dock har det under de senaste åren kommit flera vägledande domar från rättsväsendet som har förändrat hur lagstiftningen i vissa frågor tolkas och tillämpas. Den nya, hårdare praxisen innebär att färre har rätt till assistans och antalet beviljade timmar minskar. Konsekvensen för kommunerna blir att de får ta över ansvaret för personer som tidigare fått beviljad personlig assistans från Försäkringskassan men nu får avslag.

För Bollebygds kommun innebär det att kostnaderna ökar eftersom kommunen i de flesta fall beviljar insatserna. Kommunen har ökade kostnader för de personer som fått avslag från Försäkringskassan på assistanstimmar och istället får detta beviljat enligt SoL.

Framtida utveckling

Personal-, kompetens- och lokalförsörjning är stora utmaningar framåt för verksamheten.

Område funktionsnedsättning har ett akut behov av ett gruppboende för personer med autism. Arbetet med att få fram lokaler lämpliga för detta pågår. Det finns ett beslut fattat i bildnings- och omsorgsnämnden 2015 om att uppföra ett boende av det här slaget. Med anledning av att detta boende ännu inte finns köps platser i andra kommuner för de kommuninvånare som är i behov av det. Vidare finns önskemål i enheten daglig verksamhet om att samla verksamheter, som idag ligger utspridda, till en och samma lokal. Detta för att öka samverkan mellan olika grupper, men även öka effektiviteten bemanningsmässigt.

Bollebygds kommun står inför samma utmaningar som Sveriges övriga kommuner och landsting. Nämligen hur man ska lösa kompetensförsörjningen till skolan, vården och omsorgen de närmaste åren när många av dagens medarbetare går i pension samtidigt som befolkningen blir äldre och behovet av vård och omsorg ökar. Om fler medarbetare i välfärden skulle arbeta heltid skulle rekryteringsbehoven

kunna minska och leda till attraktivare jobb och ökad jämställdhet.

För att klara välfärdens rekryteringsutmaningar är det därför avgörande att ännu fler arbetsgivare arbetar aktivt med heltidsfrågan. Genom nu gällande centrala kollektivavtal har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) kommit överens med Kommunal om att arbetsgivarna lokalt ska arbeta för att heltid ska bli norm inom alla delar av kommunens verksamheter. Under 2017 arbetade därför en projektgrupp bestående av verksamhetschefer, medarbetare från HR samt representanter från Kommunal med att ta fram en handlingsplan som kommer att sträcka sig mellan 2018 och 2021. I planen ska man beskriva hur kommunen ska arbeta för att anställningar på heltid alltid ska vara det normala, samt hur man ska arbeta för att fler av dem som idag arbetar deltid ska arbeta heltid.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Antal personer med boende LSS*	20	21	20
Antal deltagare i daglig verksamhet LSS	25	23	24
Antal personer med assistans enligt SFB	16	17	16
Antal personer med insatser enligt LSS	59	54	52

* Inklusive barn.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017		2016
	Utfall	Budget	Avvikelse
Funktionsnedsättning	-43 267	-39 357	-3 907

Verksamheten fick tilläggsanslag till budgeten på 3 900 tkr i oktober 2017. För 2017 gjorde verksamheten ett underskott med 3 907 tkr. Större delen av underskottet (3 300 tkr) beror på Försäkringskassans förändrade riktlinjer kring personlig assistans med minskade intäkter som följd. Kostnaden för köpta platser täcks inte fullt ut av tilläggsanslaget utan verksamheten går fortfarande med ett underskott på 600 tkr. Trots volymökning ligger resultatet i balans med budgeten för daglig verksamhet.

Nettokostnadsökningen var 16 procent, och var en kombination av minskade intäkter från Försäkringskassan samt ökade kostnader för köpta platser.

Äldreomsorgen

Årets verksamhet

Kommunens äldreboende ligger centralt och består av tre delar med totalt 70 lägenheter. 34 av dessa är avsedda för personer med kognitiv svikt relaterat till någon form av demenssjukdom. Omvårdnaden och även hemsjukvården utgår från ett salutogent förhållningssätt vilket innebär att personalen ska arbeta utifrån den enskildes resurser och bjuda in till delaktighet. Det leder till bibehållna och utvecklade möjligheter till självständighet både fysiskt och mentalt.

Äldreomsorgen har en person anställd som trygghetsvård som också ansvarar för olika aktiviteter för anhöriga och brukare inom främst äldreomsorg.

Verksamheten på boendet inrymmer från 2017 även en dagverksamhet för dementa som är anpassad för personer med lätt till medelsvår demenssjukdom. Syftet är att erbjuda gemenskap och aktiviteter, vilket ger en meningsfull vardag och med aktivitet följer en bättre nattsömn och därmed en

mer hälsosam dygnsrytm. Det är omvårdnadspersonalen på boendet som håller i verksamheten.

Inom äldreomsorgen medverkar värdegrundsledarna tillsammans med Silviasköterskor i framtagandet av en lokal handlingsplan utifrån nationella riktlinjer om demensomvårdnad. Den kommer att vara ett underlag för det fortsatta kvalitetsutvecklingsarbetet på enheten. Fokus under våren har varit utevistelse, minnesträning, rytm och rörelse samt kulturell gemenskap.

En Silviasköterska har speciellt ansvar för anhörigforum i studiecirkelform och har haft tre grupper med fem träffar under en tremånadersperiod.

Det finns även en korttidsenhet belägen i äldreboendet. Här finns 8 platser, med möjlighet att dubbelbelägga, för personer som behöver mellanlanda mellan sjukhus och det egna hemmet för rehabilitering. Där bor också personer växelvis för att avlasta en anhörigvårdare. När det finns plats

och behov säljer kommunen korttidsplatser till närliggande kommuner.

Under året har kommunens trygghetslarm blivit digitala vilket gör dessa mer pålitliga. Det har också fördelen att den som har larm inte behöver en analog telefon.

Antalet brukare med hemtjänst har ökat från 123 till 133 stycken, vilket motsvarar drygt 8 procent. Med ökat antal insatser blir det också ett större och mer komplicerat arbete att planera, och för att säkra kvaliteten i planeringen har man periodvis behövt ha ytterligare en person som stöttar i planeringsarbetet.

Privata företag eller motsvarande har sedan 2010 möjlighet att ansöka om att utföra hemtjänst enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). En privat utförare fanns under del av 2016 men därefter har ingen ny tillkommit.

Kommunen har cirka 209 patienter inskrivna i hemsjukvård under december 2017.

Framtida utveckling

Bollebygd har i likhet med resten av Sverige en utveckling där befolkningen blir allt äldre och därmed står inför en utmaning om hur man ska kunna tillgodose äldres behov av vård och omsorg. År 2030 beräknas var fjärde person i Sverige vara 65 år eller äldre. För att möta behovet av bra boenden hos den äldre befolkningen i Bollebygd kommer det på sikt att behövas ett nytt äldreboende. Projektet är än så länge på planeringsstadiet och kommer att lyftas upp som ett prioriterat område inom äldreomsorgen under 2018.

Framtiden innehåller också en hel del ny teknik. På planeringsstadiet finns några olika digitala verktyg som kommer att bli kvalitetshöjande på olika sätt i verksamheten.

Under året har förvaltningen utrett 29 rapporter som inkommit enligt lex Sarah. Två av dem är anmälda till IVO (Inspektionen för vård och omsorg) och övriga har lett till åtgärder och förbättringar i verksamheterna. Syftet med att utreda enligt lex Sarah är att det ska ge lärdom till verksamheterna, vilket i sin tur förbättrar och eliminerar risker. Det ingår som en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Antal personer med särskilt boende, snitt	72	68	72
Antal personer med hemtjänst, snitt/mån	115	123	133
Antal beviljade hemtjänsttimmar, snitt/mån	3 675	3 539	3 831

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Äldreomsorg	-78 975	-77 150	-1 825	-76 434

Inom hemtjänsten har det varit en stor volymökning under 2017 vilket motsvarar en stor del av avvikelsen. Vi ser även en volymökning avseende hemsjukvård och rehabilitering. För äldreboendet har ett ökat omsorgsbehov medfört ökade personalkostnader. Nettokostnadsökningen under 2017 motsvarar 3,3 procent.

Stöd till individer och familjer

Årets verksamhet

Individ- och familjeomsorgen (IFO) består av fyra enheter:

1. Myndighet barn och LSS
2. Myndighet vuxen
3. Resursteam
4. Boende ensamkommande barn

Året har för verksamheten delvis präglats av diskussioner om budget och underskott. Men också om lokaler och bostäder. En organisationsförändring under sista halvåret har påverkat arbetet.

Kompetensförsörjningen har varit fortsatt svår att klara. Till det kommer att det finns ett krav på socionomexamen för dem som arbetar inom den sociala barn- och ungdomsvårdens myndighetsutövning sedan juli 2014.

Vid årets början bedömdes att det fanns ett fortsatt stort behov av olika former av boende för ensamkommande barn, för att kunna möta behoven vid olika skeenden (asyl, permanent/tillfälligt uppehållstillstånd och så vidare). Det fanns då cirka 40 ensamkommande barn som var anvisade till Bollebygds kommun och målet var att samtliga skulle ha sitt boende inom kommunen. Planering att öppna ett HVB-boende med 16 boendeplatser var därmed fortfarande aktuell. Fram till hösten har det funnits en ovisshet kring enhetens utveckling vad gäller planeringen kring färdigställandet av HVB-verksamheten. Den har fått skjutas fram vid flera tillfällen på grund av att byggprocessen inte har kunnat slutföras. Detta har inneburit en svårighet att kunna ha framförhållning och veta vilka villkor som gäller för framtiden vad gäller lokaler, personal och antal ungdomar att arbeta med. Ovissheten kring verksamhetens framtid har även begränsat möjligheterna att kunna arbeta systematiskt med kvalitet och arbetsmiljö. Under året, framför allt efter sommaren, blev det tydligt att trenden gick stadigt nedåt vad gällde antalet ensamkommande barn och unga som låg under kommunens ansvar. Flera fyllde 18 år, fick besked om avslag och inga

nya anvisningar var aktuella. Med utgångspunkt i dessa faktorer, samt i Migrationsverkets prognos, gjorde enheten bedömningen under hösten 2017 att det saknades förutsättningar för att bedriva den verksamhet som planerats för. Istället valde enheten att fokusera på utvecklingen av stödboendet och dess verksamhet.

Under året har en familjehemsenhet bildats vilken har skapat möjligheten att utveckla arbetet med egna familjehem. Enheten ser att egna familjehem är en kvalitativt bättre åtgärd men också en mer ekonomisk hållbar lösning.

Under året har arbetsmarknadsenheten deltagit i ett projekt tillsammans med samhällsbyggnadsförvaltningen och funktionshinderverksamheten. Samarbetet har mynnat ut i en projektbeskrivning som handlar om ett återbruksprojekt på Råssa där arbetsmarknadsenheten är med som en part. Syftet är att erhålla arbetsträningsplatser, något som det finns ett stort behov av.

Under hösten 2017 påbörjades ett nära samarbete med Arbetsförmedlingen, kommunens HR-avdelning, arbetsmarknadsenheten, integrationsenheten med flera, för att ta fram en ny överenskommelse enligt DUA (Delegationen unga till arbete, som man från och med 2017 kompletterat med fokus också på nyanlända). Syftet är att kommunen i samarbete med Arbetsförmedlingen ska ta fram ett antal sysselsättningsspår i både kommunal verksamhet och i det privata näringslivet. Dessa spår ska sedan leda till anställning. I spåren ska den nyanlände få hjälp med kartläggning, vägledning/handledning, språkinträdning, praktik, extratjänster och utbildning. På så sätt kortas etableringstiden, människor blir självförsörjande snabbare och samtidigt täcks ett framtida kompetensförsörjningsbehov inom Bollebygds kommun.

Verksamheten har kartlagt behovet av metoder som är evidensbaserade och speciellt anpassade för samtal med barn. Utförarna har läst in sig på Rädas Barnens *Trappan-modell* som är en handbok i hur man praktiskt kan arbeta med barn som upplevt våld.

Framtida utveckling

Kompetensförsörjningen är en stor utmaning. Socialtjänsten står inför nya utmaningar och behöver utvecklas för att bättre och mer effektivt kunna möta olika behov. En möjlighet kan vara att mer administrativ personal skulle kunna avlasta socionomerna med arbetsuppgifter som inte innebär myndighetsutövning. En möjlighet är också nyanlända socio-nomer med utländsk examen. Det finns ett behov av ett snabbspår för validering till socionomer.

Den nya lagen om samverkan vid utskrivning av färdigbehandlade patienter, gäller från den 1 januari 2018. Den ersätter betalningsansvarslagen. En tillfällig överenskommelse och riktlinje beräknas gälla till och med september. Arbete pågår i flera grupper på länsnivå för att få såväl betalningsmodell som rutiner och IT-tjänst på plats tills i september. Syftet med den nya lagen är att främja en god vård och en socialtjänst av god kvalitet för enskilda som efter utskrivning från slutenvård behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården eller den landstingsfinansierade öppna vården.

Från och med den 1 januari 2018 ingår problem med spel om pengar i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Det innebär att kommuner och landsting blir ålagda att förebygga spelproblem. De ska också erbjuda stöd och behandling till personer som har allvarliga problem med spel om pengar.

Digital tjänst för ekonomiskt bistånd (SSBTEK) införs från och med 2018 och gör det möjligt för kommunen att via sitt verksamhetssystem elektroniskt få utlämnat information från Arbetslöshetskassornas samorganisation, Arbetsförmedlingen och flera berörda statliga myndigheter. Tjänsten underlättar handläggningen av ekonomiskt bistånd och möjliggör en enklare och säkrare hämtning av uppgifter.

Under 2017 har det skett stora förändringar vad gäller de ensamkommande barnen, på både kommun- och riksnivå. Under de drygt två år som har gått sedan hösten 2015 har läget i Sverige och omvärlden förändrats vilket har påverkat situationen för de ensamkommande barnen. Flyktingvägarna genom Europa har begränsats. Sveriges asylstiftning och gränskontroller har skärpts vilket har fått en tydlig effekt på antalet asylsökande som kommer till Sverige. Flera av de ensamkommande som togs emot som minderåriga har hunnit fylla 18 år och i samband med detta har socialtjänsten avslutat sina placeringsinsatser och de har istället skrivits in i Migrationsverkets mottagningssystem för vuxna asylsökande. Från och med juli 2017 har de statliga

ersättningarna till kommuner för mottagande av ensamkommande barn sänkts.

Enligt det nya anvisningssystemet som började gälla 2016, ska alla kommuner ta emot en viss andel av det totala antalet ensamkommande barn, beräknat från januari 2016. För kommunens del är andelen satt till 1,19 promille och i nuläget är det en måluppfyllelse på 134 procent. I början av 2017 hade IFO totalt 39 aktuella ärenden med ensamkommande barn under 18 år och vid årets slut hade antalet sjunkit till 10 individer. Med ett sjunkande antal ensamkommande barn och unga samt ett begränsat ekonomiskt utrymme med sänkta statsbidrag, behöver enheten under 2018 ta ställning till hur verksamheten bäst ska organiseras för att tillmötesgå behovet av insatser för målgruppen.

Några nyckeltal

Antal	2017
Ekonomiskt bistånd, antal hushåll	120
Placeringar vuxna (HVB+LVM)	8
Placeringar barn och unga, HVB-hem, exkl EKB*	7
Placeringar barn och unga, HVB-hem, EKB*	20
Familjehem barn och unga, inkl EKB*	8
Aktualiseringar	290
Öppna utredningar barn och unga	138

* EKB = ensamkommande barn och unga. Uppgifterna är genomsnitt under året. Placering syftar på köpta platser.

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
IFO	-30 661	-27 082	-3 788	-29 491
Flyktingverksamhet	6 479	-210	6 688	11 205

Verksamhetens negativa resultat (exklusive flyktingverksamhet) med 3 788 beror främst på ökade antal köpta platser både avseende barn och unga och vuxna. Nettokostnadsökningen blev 4 procent. Flyktingverksamhetens positiva resultat beror främst på sent inkomna intäkter från 2016 och 2015, som av försiktighetsprincipen värderats lägre.

Verksamheten flykting har en nettokostnadsökning med 42 procent. Detta beror på minskade intäkter från Migrationsverket med 42 procent.

Kultur och fritid

Årets verksamhet Biblioteken

Under året har en ny biblioteksplan tagits fram. Detta för att tydliggöra och synliggöra hur man ska arbeta för att följa bibliotekslagen. Biblioteket anordnade *Sommarboken* för barn mellan 8 och 12 år. Det blev fem träffar under sommarlovet med boktips, pyssel, fika och skrivarkurs. Biblioteket har haft bokcirklar för vuxna under flera år och under hösten startade även en för barn.

Som kulturmötesplats har biblioteken verkat under Bollebygds Pridefestival dagar med flera arrangemang. I samarbete med Bollebygds kulturförening har huvudbibliotekets galleri Odinslund haft flera mycket uppskattade utställningar. Biblioteket har också haft programverksamhet för barn

och unga med temadagar, barnteatrar och sång- och rytmikverksamhet för små barn och deras föräldrar. Under sommarhalvåret har en del av aktiviteterna förlagts till biblioteksparken och utescenen. På bibliotekets övervåning är det dagligen aktiviteter i form av yoga, stickcafé, akvarellkurs, rytmikstunder, bokcirklar och bokprat, IT-kurser, möten med mera.

Kulturskolan

Kulturskolan har under 2017 fått nya ändamålsenliga lokaler i den gamla F-6-skolan. Kulturskolan har tidigare inte haft några lämpliga lokaler och har hela tiden fått flytta på sig. Nu kan kommunen äntligen erbjuda kvalitet i den verksamheten. Ett utökat budgettillskott på 200 tkr har gjort att det inte längre finns någon kö på barn som vill börja i kulturskola.

Föreningslivet

Under året har ytterligare en samarbetsgrupp startat och det handlar då om fördelning av tider på konstgräsplanen i Olsfors för kommunens fotbollsklubbar. Bollebygds kommun tog över ansvaret för konstgräsplanen under 2017 och har upprättat ett skötselavtal med Olsfors IF, som fortsätter att sköta planen mot ersättning från Bollebygds kommun. Under året gjordes också en bred webbaserad undersökning av vad medborgarna vill se i Rinnaområdet. Undersökningen redovisades för föreningslivet i slutet av sommaren och resultatet mynnade ut i ett beslut om elljusspår i området i 2018 års budget.

Turism

Under 2017 har det kommit in många frågor om fiskevatten. Efter analys av inkomna frågor handlar det mycket om var man får, och om man får, fiska i olika vatten. En stor önskan skulle vara ett gemensamt fiskekort i hela kommunens fiskevatten. Vandringsleden på Sjuhäradsleden har också ökat under året och det finns nu ett behov av att utöka och revidera vandringskartorna för leden. Samarbetet med de nio föreningar som sköter leden är mycket gott.

Allmänkultur

Bollebygds kommun har haft flera samarbetspartners under året som gör mycket för att lyfta kulturen i kommunen. Under året har en konsthall startats (Boy konsthall) som finansierats av VGR och Boråsregionen. Bollebygd har under året fått en ny riksteaterförening, som förhoppningsvis i samarbete med kommunen kommer se till att vi får fler och större teaterbesök i Bollebygd.

I samarbete med Konstliv Sjuhärad och Sjuhärads ljudkonstrunda var Bollebygds kommun delaktig i konstrundan samt hade ett konstverk i biblioteksparken under hösten i samband med ljudkonstrundan. Konstverket hette *Diskreta ljud* och uppmärksammades på olika sätt av lyssnare och media.

Framtida utveckling

Bollebygds kommun växer, vilket kommer att ställa ytterligare krav på organisation och utveckling av området kultur, fritid och turism. Framför allt gäller detta lokalupplåtelse till allmänhet och föreningar. Önskemål från allmänheten finns bland annat om att tillgodose möjligheterna att ha mer kulturarrangemang för vuxna. Det gör att framtida behov av en kultur- och föreningsutvecklare är stort.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Aktiva låntagare i kommunala bibliotek, antal/1 000 invånare	229	244	233
Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/barn 0–17 år	18,0	14,7	13,6
Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/barn 0–14 år	21,0	17,2	15,9
Böcker i kommunala bibliotek, antal/invånare	6,1	5,0	5,0

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr	2017		2016	
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Kultur och fritid	-9 348	-9 465	102	-7 897

Verksamheten kultur och fritid redovisar ett positivt resultat på 102 tkr, det positiva resultatet beror på lägre personalkostnader. Det har varit svårt att få tag på vikarier när ordinarie personal är frånvarande av olika orsaker. Verksamheten har också fått bidrag för inköpsstöd till barnkultur samt personalförstärkning till skolbiblioteken.

Nettokostnaderna för kultur och fritid har ökat med 18,4 procent för 2017. Det beror främst på att hälften av kostnaden och budgeten för idrottshallar har flyttats från grundskola till fritid, då det bedömts att hälften av den möjliga nyttjandetiden för idrottshallarna faller utanför skol- och fritidshemsstid.

Samhällsbyggnad

Årets verksamhet och framtida utveckling

Plan och exploatering

Bollebygd befinner sig i ett expansivt skede med stor förfrågan om mark för byggnation. Många som efterfrågar tomter eller lägenheter kommer från Göteborgsområdet. Kommunen har en vision om att vara 12 000 invånare 2025. Visionen innebär att cirka 110 bostäder per år behöver byggas. För att kommunen ska fortsätta att växa och nå visionen krävs att arbetet med framtagande av planer och detaljplaner prioriteras. Särskilt för bostäder, men också för kommunal verksamhet som blir följderna då kommunen växer. Då ledig mark för verksamheter; främst industri men även kontor och handel saknas, utgör planer som möjliggör etablering ett stort behov. Samtidigt som kommunen växer är det viktigt att ha fokus på miljöfrågorna. En utökad

och förbättrad kollektivtrafik med tåg och buss är mycket viktig framöver där Götalandsbanan utgör en viktig planeringsförutsättning.

Översiktsplan

Under året har arbetet med översiktsplan och fördjupad översiktsplan för Bollebygds tätort fortgått. I slutet av september hölls en workshop med konsult på temat *Vilka möjligheter och utmaningar står Bollebygd inför 2035? – Strategier, dialog och samverkan i ÖP-arbetet*. Under hösten har planenheten sammanställt arbetet som har resulterat i en vision för översiktsplanearbetet med utmaningar och planeringsinriktningar som ska ligga till grund för och vara vägledande i det fortsatta arbetet med översiktsplanen. Medborgardialog har förberetts, GIS och kartunderlag har strukturerats, och precisering av innehåll och upplägg av översiktsplaneringen

med fördjupad tidplan och kommunikationsplan pågår. Även arbetet med miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning behöver påbörjas under 2018.

Flera detaljplaner har behövt prioriteras under året vilket gjort att önskad tid inte har kunnat läggas på översiktplanarbetet. Flera utredningar är också på gång att tas fram som utgör underlag för arbetet –bland annat VA-plan, översvämningskartering och trafikplan. Under 2018 kommer arbete med översiktplanen att intensifieras med inriktning mot ett fullständigt planförslag, vilket kräver medverkan från övriga förvaltningar och enheter.

Detaljplan

Planenheten har arbetat med 13 planuppdrag under året, 6 av dem väntas antas under 2018. Ytterligare ett par uppdrag, främst planprogram/strukturskisser för Dammkullen-Fjällastorp, Mjöshult-Glosås, Buagårde samt områdesbestämmelser för östra Nedsjön-Tubbedred samt detaljplan för Änghem, har tillkommit.

Under 2018 bedöms detaljplaner som möjliggör cirka 200 bostäder att kunna antas. Flera planuppdrag kräver medverkan av plankonsulter för att stort fokus ska kunna hållas på det översiktliga planarbetet. Detaljplaner som är högt prioriterade och som ska arbetas med under 2018 är: Prästgårdsgården (ny skola åk 7–9, förskola och cirka 240 bostäder), Fjällastorp (cirka 250 bostäder), Prästgården (cirka 30 bostäder), Hallaslätt och Getabrohult (verksamheter), Västra Forsa (cirka 650 bostäder), ändring av detaljplan för Bergadalen (cirka 120 bostäder inom etapp 2 och 3) Odinslund (cirka 25 lägenheter) samt Änghem (cirka 14 lägenheter).

Exploatering

Under 2017 har exploatering av Tyftet 2 slutförts och 31 tomter har anvisats till tomtkön, varav 20 i dagsläget är sålda. Under 2018 kommer markanvisning av 7 tomter att ske samtidigt som en tredje etapp med 8 tomter kommer att byggas ut för att säljas via tomtkön. Inom Bergadalen etapp 1 är samtliga tomter sålda och projektering och upphandling av entreprenör för etapp 2 och 3 sker under 2018. Kommunens exploatering av Malmgården med bland annat flytt av tingshus och arrest skulle ha utförts under 2017 men på grund av för få anbud kommer arbetet att ske under 2018. Exploatering för Prästgården kommer troligen att komma igång under senare delen av året förutsatt att planen vinner laga kraft.

Bostadsförsörjningsprogram

Bostadsförsörjningsprogrammet uppdateras årligen och programmet fastställs i början året.

Arbete med att ta fram ett lokalförsörjningsprogram som underlag för kommunala verksamheters behov kopplat till bostadsförsörjningsprogrammet, påbörjades under 2017 och kommer att slutföras under 2018.

Markförvärv

Kommunen har genomfört markförvärv inom Kullaområdet för lokalisering av ny skola. I samband med detaljplanen för Prästgårdsgården och Fjällastorp behöver ytterligare markköp ske. Kulla- och Forsaområdet är strategiska områden där ingen kommunal mark bör säljas utan där markköp istället bör ske för att underlätta framtida planering och utbyggnad.

Inom Töllsjö har ett par markområden köpts in av kommunen för att tillgodose det stora behovet av bostäder i kommunen. Under 2018 kommer ytterligare strategiska markköp att behöva göras även för att tillgodose verksamhetsmark. En handlingsplan för strategiska markköp kommer att tas fram.

Fiber

Under året har kommunen, genom bredbandsamordnaren, påbörjat processen kring att söka statlig medfinansiering för stamnätsbidrag. Ansökan lämnas in under 2018. Landsbygden kommer att prioriteras efter att våra fyra tätorter har fått fiber. Zitius Service Delivery AB (ett bolag i Telia-koncernen) arbetar tillsammans med kommunen för att se till att landsbygdshushållen och företagen också får fiber. Bidrag har sökts av Skanova (Telias nätbolag) från Jordbruksverket. Arbetet med samförläggning av tomrör tillsammans med Vattenfall sker i samband med att Vattenfall gräver ner och förstärker elnätet. Under 2017 avsattes 700 000 kronor för samförläggning.

Bygg och miljö

Samhällsbyggnadsnämnden fastställer årligen en tillsynsplan för bygg- och miljöenheten med de prioriteringar som enheten ska göra inom tillsyn, enligt till exempel miljöbalken, plan- och bygglagen samt livsmedelslagen. I första hand prioriteras inkommande ärenden såsom ansökningar om bygglov och enskilda avlopp, anmälningar om värmepumpar och klagomålsärenden. Utöver detta gör enheten också tillsynsbesök på olika typer av verksamheter i kommunen. Under 2017 genomfördes till exempel

ett tillsynsprojekt med inriktning mot städning och kemikalier i kommunens förskolor, tillsyn av livsmedelslokaler och tillsyn av miljöfarliga verksamheter såsom drivmedelsstationer och avloppsreningsverk.

Under våren 2017 saknades fastanställda bygglövshandläggare på enheten. Enheten fick stöd av timanställd personal och inhyrd konsult för att klara handledningstiden för bygglöv som är lagstadgat till maximalt 10 veckor.

Sommartid provtar bygg- och miljöenheten badvattnet vid sju badplatser. Samtliga prov, förutom ett, har haft godkänd badvattenkvalitet. Ett badvattenprov hade en anmärkning vid provtagningen, men ett omprov taget endast ett par dagar senare visade på godkänd badvattenkvalitet igen.

Energi- och klimatrådgivningen har under 2017 fått minskade bidrag från Energimyndigheten, men i samarbete med sex andra kommuner har kommunens invånare fått möjlighet till energi- och klimatrådgivning. Viss uppsökande verksamhet har också bedrivits gentemot lokaler och verksamheter i den utsträckning som de statliga bidragen medgivit detta.

Fastigheter

Bollebygds kommun har många och betydande utmaningar framför sig när kommunen växer. Bildnings- och omsorgsnämnden har ständiga volymökningar inom flera verksamheter såsom grundskola,

fritidshem och förskola. Men också inom funktionsnedsättning och äldreomsorg. Samtliga förvaltningar behöver fler kontorsplatser och möteslokaler. Kommunens lokaler har nått sin maxkapacitet och det finns inga reserver i lokalbeståndet. Följden är att det blir trångt i lokalbeståndet och verksamheterna får teckna externa hyreskontrakt, en dyr och kortsiktig lösning. Det mest akuta under året har varit att lösa fler lokaler till förskolan i Bollebygd. I mars startade förskolan Pärlan med två avdelningar i gamla F-6-skolans lokaler, kortsiktig lösning med lokaler för kontor och mötesrum har gjorts i bland annat vårdcentralens lokaler. Aktivt arbete pågår med färdigställande av förvärven av Stationshuset och Gula huset, projekt för ny skola, förskola samt idrottshall i Bollebygd samt byggnad av LSS-boende på Tyftet. Beställning från BOF som inkommit under senhösten är ytterligare behov av platser i förskola och skola i Bollebygd samt ett akut behov av fler förskole- och skolplatser i Olsfors.

Under året har fastighetsenheten slutfört ombyggnation och investeringar gällande energibesparing i merparten av kommunens fastigheter. Den senaste ombyggnaden är Söråns förskola där det har kompletterats med utökad bergvärme samt byte av ventilationsanläggning med återvinning. Med de åtgärder som redovisas nedan har vi kunnat minska energiförbrukningen från år 2010 med cirka 50 procent. Kravet från regeringen är 2 procent per år från 2009, det vill säga 16 procent.

Måltid och lokalvård

I Töllsjö har projekt *måltidspedagogik* drivits under året i samarbete mellan pedagoger, elever och måltidsverksamheten. Projektet inkluderar såväl skola som förskola. Utöver läran om ”jord till bord” får barnen lära sig var maten kommer ifrån, dofter, smaker samt konsistens. Elever i årskurs 4–6 har även praktiserat i kök minst en gång per termin. Töllsjös arbete har fått spridning till fler kök i kommunen och under hösten 2017 blev Töllsjöskolan nominerad till semifinalplats i Arlas guldkotävlning, till titeln Årets matglädjeskola.

Måltidsverksamheten blev KRAV-certifierad i maj 2017.

Lokalvårdsverksamheten har under året arbetat vidare med utbildningar inom yrkescertifieringen PRYL. Med den ökade kunskapen om kemikalier och dosering har man bland annat minskat förbrukningen av kemikalier med 35 procent jämfört med 2014.

Renhållning

Årets händelser

Genom ett strukturerat förbättringsarbete, dialog och avtalsuppföljning har kommunen nu en väl fungerande verksamhet. Det märks tydligt genom antalet ärenden till teknisk kundtjänst. Under januari 2017 inkom över 515 telefonsamtal. Den genomsnittliga kötiden var då 1 minut och 57 sekunder. För samma månad 2018 inkom 220 samtal med en genomsnittlig kötid på 22 sekunder.

I november genomfördes en plockanalys av hushållsavfallet i kommunen. Analysen visade att Bollebygdsborna har blivit bättre på att sortera ut sitt matavfall, men andelen felsorterat farligt avfall har ökat. Analysen visar även att endast hälften (48 procent) av det som ligger i det gröna kärlet är rätt sorterat. Resten borde sorterats ut som förpackningar eller matavfall. Som ett resultat av plockanalysen kommer kommunen att förbättra informationen om betydelsen av att källsortera och ge konkreta tips som underlättar.

Under året har Green Landscaping upphandlats som entreprenör för ombyggnad av Råssa återvinningscentral (ÅVC). Entreprenaden sker i

partnersamverkan och projekteringen har påbörjats. Ombyggnaden förväntas vara klar under 2018. Råssa ÅVC byggs om för att möta myndighetskrav, ökande besöksantal, för att förbättra trafiksituationen och för att kunna ha fler avfallsfraktioner. En tillfällig ÅVC kommer att byggas upp på Råssa under ombyggnadstiden för våra företag och kommuninvånare samt Härrydabor.

Som en del i den kommunala avfallsplanens åtgärder har förvaltningen tillsammans med bildnings- och omsorgsförvaltningen (LSS och AME) samt Arbetsförmedlingen utrett förutsättningarna för ett kommunalt återbruk – *Tur i Retur*. Beslut om detta förväntas fattas under 2018.

Framtid

Under kommande år kommer fokus att vara åtgärder enligt den kommunala avfallsplanen där ombyggnad av Råssa ÅVC är prioriterat. Flera upphandlingar kommer att ske, bland annat om hämtning av grovavfall och farligt avfall från Råssa ÅVC och slam från enskilda avloppsanläggningar.

Några nyckeltal

Antal	2015	2016	2017
Antal tillstånd till enskilda avlopp	73	32	45
Antal ansökningar om förhandsbesked, byggnation	24	22	32
Antal ärenden bostadsanpassning	30	43	47
Kostnad bostadsanpassning, tkr	654	1 146	1 401

Ekonomiskt resultat

Nettokostnad tkr*	2017			2016
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall
Samhällsbyggnad	-32 521	-32 801	280	-26 565

* Gäller hela samhällsbyggnadsnämnden.

Nämnden redovisade ett överskott mot budget på 280 tkr, exklusive VA-verksamheten. Fysisk och teknisk planering redovisade överskott medan kostnader för gator, vägar och parkverksamhet redovisade underskott. Totalt ökade nämndens nettokostnader med drygt 20 procent beroende på att tidigare vakanta tjänster nu tillsatts samt ökade kostnader för vinterväghållning, gator och park. I och med att kommunen växer påverkas även dessa verksamheter.

VA-verksamheten

Årets verksamhet

VA-verksamheten redovisar ett överskott på 0,8 mnkr jämfört med budgeten, vilket från och med 2007 redovisas som en förutbetalad intäkt i balansräkningen. Det vill säga överskottet flyttas med till kommande år enligt rekommendation från Rådet för kommunal redovisning.

Årets händelser

VA-verksamheten har som så många andra verksamheter i kommunen spännande och stora utmaningar för att klara den snabba expansionen samtidigt som befintligt ledningsnät och VA-anläggningar börjar komma till åren och myndighetskraven ökar. Vi ska kunna leverera ett bra dricksvatten och rena avloppsvattnet till godtagbar nivå även för framtida generationer. Förvaltningen är mitt uppe i arbetet med att ta fram en VA-plan som ska beskriva den nutida och framtida vatten- och avloppsverksamheten i hela kommunen. Förutom en VA-policy och plan ska även en dagvattenpolicy tas fram. Under året har VA-medarbetare också deltagit och lämnat synpunkter till flera detaljplaner som det arbetas med på förvaltningen.

Befintligt reningsverk i Bollebygd är redan kraftigt belastat och i höstas lämnades en ansökan in till länsstyrelsen om nytt tidsbegränsat tillstånd fram till 2025. För att lösa avloppssituationen långsiktigt har Bollebygds kommun lämnat in en ansökan om att bli delägare i Gryaab AB och ansluta sig till Ryaverkets reningsverk i Göteborg via Härryda kommuns ledningsnät.

Driftverksamheten inom VA har under året präglats av stor förbättring av både vatten- och avloppsanläggningar såsom reparation av högreservoarer, uppgradering av vattenverk, utökning av vassbäddars volymer och strumpning av spillvattenledningar.

För att förstärka VA-verksamheten har det under året rekryterats en ny VA- och avfallsingenjör.

Framtid

Det viktigaste beslutet under 2018 för VA-verksamheten är om vi kommer att få bli delägare i Gryaab AB och avleda spillvattnet till Ryaverket. Annars är det en stor utmaning av hinna lösa spillvattenreningen för Bollebygds tätort när flera stora detaljplaner börjar bli klara och områden byggs ut.

Regional samverkan med andra kommuner är viktig för att kunna lösa framtida utmaningar på både avloppssidan och för att klara framtida dricksvattenförsörjning. Dialog med grannkommuner angående reservvattenförsörjning har påbörjats och under 2018–2019 ska länsstyrelsen arbeta med en regional vattenförsörjningsplan. Provpumpning för att lösa framtida vattenförsörjning i Töllsjö planeras under året.

Inventering och gradering av de befintliga VA-anläggningarnas status görs i samband med arbetet med att ta fram en VA-plan. Att underhålla och förbättra både anläggningar och ledningsnät är viktigt, det är stora investeringar och kostnader som det rör sig om att förvalta och nyanskaffa.

Under året planeras fortsatta åtgärder enligt framtagen saneringsplan för spillvattensystemet för att minska tillskottsvattenmängderna i Olsfors och Hultafors. Arbetet är långsiktigt, kostsamt och mödosamt – men viktigt. Samtidigt ska utläckaget från vattenledningar i Hultafors-Olsfors ringas in och förbättras.

VA-redovisning Resultaträkning

Belopp i mnkr	2017	2016
Verksamhetens intäkter	12,6	13,6
Verksamhetens kostnader	-10,7	-10,0
Avskrivningar	-2,6	-2,5
Verksamhetens nettokostnader	-0,7	1,1
Finansiella kostnader	-0,9	-0,9
Resultat efter finansiella kostnader	-1,6	0,2
Skattefinansiering enligt budget	1,6	1,8
Årets resultat	0	1,6

Under åren tidigare år erhöll VA-kollektivet en större del av anslutningsavgifterna än 2017, vilket förklarar att avgifterna inte ökade trots ökad förbrukning och höjd avgift.

Balansräkning

Belopp i mnkr	2017	2016
Anläggningar	67,5	66,9
Maskiner och inventarier	5,7	5,3
Pågående investeringar	4,7	2,2
Summa anläggningstillgångar	79,5	74,4
Kundfordringar	1,6	3,4
Summa omsättningstillgångar	1,6	3,4
Summa tillgångar	79,5	77,8
Eget kapital	0	0
Summa eget kapital	0	0
Långfristiga skulder	70,9	71,3
Kortfristiga skulder	8,6	6,5
Summa skulder	79,5	77,8
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	79,5	77,8

Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder

Uppdrag och antal lägenheter

Stiftelsen äger och förvaltar 372 lägenheter och 11 lokaler, alla belägna i kommunen. De flesta finns i tätorten Bollebygd, 323 stycken, medan 40 stycken finns i Olsfors och 9 stycken i Töllsjö. Utöver dessa finns det 83 lägenheter i äldreboendet Bollegården; totalt antal lägenheter är 455 stycken. Stiftelsens affärsidé är att ha ett varierat utbud av hyresbostäder i små områden med trivsamma gårdsmiljöer. Kunderna ska erbjudas valmöjligheter avseende standard och servicegrad. Förvaltningen ska ske miljömedvetet och nära kunden.

Lägenhetsfördelning (antal)

	Bostäder	Särskilt boende	Totalt
1 r.o.k.	26	81	107
2 r.o.k.	175	2	177
3 r.o.k.	125		125
4 r.o.k.	45		45
5 r.o.k.	1		-
Summa	372	83	455

Ekonomisk utveckling

Stiftelsens resultat 2017 var ett överskott med 4,0 mnkr (2016 var det 2,4 mnkr) efter skatt. Det förbättrade resultatet jämfört med 2016 beror bland annat på lägre kostnader för underhåll (3,5 mnkr lägre) och lägre räntekostnader (0,7 mnkr lägre).

De senaste fyra åren har hyresbortfallet för bostäder legat mellan 5 och 13 tkr per år. Det är mycket lågt, stiftelsen har en lång bostadskö och risken att stå med en större mängd outhyrda lägenheter inom överskådlig tid är nästan obefintlig.

Stiftelsens soliditet stärktes något och blev 17,1 procent. Det låga ränteläget har varit mycket gynnsamt, genomsnittlig ränta var 0,2 procent 2017. Av stiftelsens lån är cirka 61 procent bundet.

Genomsnittlig underhållskostnad bedöms vara 6–7 mnkr per år under den kommande femårsperioden. Det är ungefär samma nivå som de senaste åren.

Några nyckeltal	2013	2014	2015	2016	2017
Nettoomsättning, mnkr	32,8	33,1	33,7	37,6	37,6
Resultat efter finansiella poster, mnkr	3,8	3,9	5,7	4,0	6,6
Balansomslutning, mnkr	204,0	215,1	292,9	272,9	277,2
Justerat eget kapital, mnkr	29,4	33,2	39,3	42,4	47,5
Soliditet, %	14,4	15,5	13,4	15,5	17,1
Medeltal anställda	6	7	7	7	8

Resultaträkning

Belopp i mnkr	2017	2016
Hyresintäkter	37,6	37,6
Övriga intäkter	0,2	0,2
Summa intäkter	37,8	37,8
Direkta fastighetskostnader	- 15,9	- 18,8
Övriga externa kostnader	- 2,8	- 2,1
Personalkostnader	- 4,4	- 4,2
Avskrivningar	- 7,4	- 7,3
Summa rörelsekostnader	- 30,5	- 32,3
Rörelseresultat	7,3	5,5
Finansiella poster	- 0,7	- 1,4
Resultat efter finansiella poster	6,6	4,0
Bokslutsdispositioner	- 1,5	- 0,9
Resultat efter bokslutsdispositioner	5,1	3,1
Skatt på årets resultat	- 1,1	- 0,7
Årets resultat	4,0	2,4

Sammanställd redovisning

Resultaträkning

Belopp i mnkr	Koncernen	Kommunen	Koncernen	Kommunen
	2017	2017	2016	2016
Verksamhetens intäkter	142,5	114,8	161,0	133,4
Verksamhetens kostnader	-575,6	-562,7	-556,0	-541,1
Avskrivningar	-27,8	-20,4	-26,5	-19,2
Verksamhetens nettokostnader	-460,9	-468,2	-421,5	-426,9
Skatteintäkter	425,0	425,0	405,4	405,4
Generella statsbidrag och utjämning	76,9	76,9	61,3	61,3
Finansiella intäkter	1,1	1,0	1,2	1,1
Finansiella kostnader	-2,2	-1,5	-4,8	-3,3
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	39,9	33,3	41,6	37,6
Uppskjuten skatt	-0,3		-0,2	
Resultat efter bokslutsdispositioner	39,5		41,4	37,6
Skatt på årets resultat efter bokslutsdispositioner	-1,1		-0,7	
Extraordinära intäkter/kostnader				
Årets resultat	38,4	33,3	40,7	37,6

Balansräkning

Belopp i mnkr	Koncernen	Kommunen	Koncernen	Kommunen
	2017	2017	2016	2016
<i>Tillgångar</i>				
Anläggningstillgångar	692,7	459,0	652,0	414,2
Omsättningstillgångar	183,7	142,8	148,1	117,8
Summa tillgångar	876,4	601,8	800,1	532,0
<i>Eget kapital, avsättningar och skulder</i>				
Eget kapital vid årets början	274,9	233,5	234,2	195,9
Årets resultat	38,4	33,3	40,7	37,6
Eget kapital	313,3	266,8	274,9	233,5
Avsättningar				
Avsättning för pensioner	25,2	25,2	25,2	25,2
Avsättning resultat	6,0	6,0	6,0	6,0
Avsättning uppskjuten skatt	1,2		0,9	–
Skulder				
Långfristiga skulder	303,5	213,0	281,5	183,0
Kortfristiga skulder	227,3	90,8	211,6	84,3
Summa avsättningar och skulder	566,2	335,0	527,5	298,5
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	876,4	601,8	800,1	532,0

Kassaflödesanalys

Belopp i mnkr	Koncernen	Kommunen	Koncernen	Kommunen
	2017	2017	2016	2016
Den löpande verksamheten				
Årets resultat	38,4	33,3	40,7	37,6
Justering för av- och nedskrivningar	27,6	20,2	26,6	19,3
Justering för räntor och skatt	1,5		0,9	
Justering för gjorda avsättningar	-0,0		2,2	2,2
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	67,4	53,5	70,4	59,1
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	17,2	17,4	-10,0	-10,0
Ökning/minskning förråd och lager	-0,7	-0,7	-6,9	-6,8
Ökning/minskning kortfristiga skulder	5,5	6,6	7,2	10,6
Kassaflöden från den löpande verksamheten	89,5	76,7	60,8	52,9
Investeringsverksamheten				
Investering i materiella tillgångar	-68,3	-65,0	-86,4	-84,5
Försäljning av materiella tillgångar			0,0	
Investering i finansiella tillgångar				
Försäljning av finansiella tillgångar				
Kassaflöden från investeringsverksamheten	-68,3	-65,0	-86,3	-84,5
Finansieringsverksamheten				
Nyupptagna lån	30,0	30,0		
Amortering av skuld			-20,0	
Kassaflöden från finansieringsverksamheten	30,0	30,0	-20,0	0
Årets kassaflöde	51,2	41,7	-45,5	-31,6
Likvida medel vid årets början	61,0	27,6	107,1	59,2
Likvida medel vid årets slut	112,2	69,2	61,7	27,6

BOLLEBYGDS KOMMUN

Revisorerna

Kommunfullmäktige
Bollebygds kommun
Org nr. 212000 - 2973

Revisionsberättelse för 2017

Uppdrag och granskningsinriktning

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i kommunstyrelsen och nämnderna.

Kommunstyrelsen, nämnderna och beredningarna ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med gällande mål, beslut och riktlinjer samt i enlighet med de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll samt återredovisning till fullmäktige.

Revisorernas ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och att räkenskaperna är rättvisande samt att pröva om verksamheten bedrivits i enlighet med fullmäktiges uppdrag, mål och de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunens revisionsreglemente, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning. I revisionsarbetet har vi biträtts av PwC.

Granskningsresultat

Nedan presenteras resultatet av vår granskning under 2017.

Grundläggande granskning

Under året har vi genomfört en grundläggande granskning av nämnder och styrelse i enlighet med god revisionssed. Granskningen har successivt utvecklats och delvis anpassats till den goda sed som definieras av Sveriges kommuner och landsting (SKL). Vår granskning av verksamheten har bland annat genomförts genom dokumentstudier, vilka har kompletterats med överläggningar med kommunstyrelsens presidium och nämndernas presidier. Vid dessa sammanträden har frågor som berör styrning, uppföljning och kontroll behandlats. Vi har även träffat företrädare för verksamheten för att informera oss djupare. Protokoll har fortlöpande gått igenom med fokus på väsentliga beslut.

Vår grundläggande granskning omfattar följande områden;

- God ekonomisk hushållning – uppföljning av fullmäktiges mål
- Nämndernas styrning och interna kontroll
- Årsredovisning

BOLLEBYGDS KOMMUN

Revisorerna

Den grundläggande granskningen har kompletterats med fördjupade granskningsinsatser i enlighet med vår riskbedömning och revisionsplan. Resultatet av de fördjupade granskningsinsatserna kommenteras i separat stycke nedan.

a) God ekonomisk hushållning – uppföljning av fullmäktigs mål

I kommunallagen föreskrivs att det för verksamheten skall anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin skall anges de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Revisorerna skall därefter bedöma om resultatet i årsbokslutet är förenligt med de mål som fullmäktige fattat beslut om.

Bedömning

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Målen uppnås såväl för det enskilda året 2017 som för perioden 2015 – 2017.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall delvis är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. Kommunstyrelsen anger att åtta mål, 50 %, bedöms som uppnådda, tre, 19 %, som delvis och fyra, 25 %, som ej uppnådda. Noterbart är att för ett mål "Resande med kollektivtrafiken ska öka" saknas möjlighet att utvärdera.

Kommunstyrelsen ger en sammanfattning avseende måluppfyllelsen, men huruvida Bollebygds kommun uppfattas ha en god ekonomisk hushållning eller ej framgår inte.

b) Nämndernas styrning och interna kontroll

Enligt kommunallagen 6 kapitlet och 6 § skall nämnderna "var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

De skall också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt."

Med ovanstående avses att nämnderna skall ha en styrning och kontroll så att fullmäktiges målsättningar uppnås. Verksamheten skall bedrivas på sådant sätt att medborgarnas förtroende för verksamheten upprätthålls och förstärks. Enligt gällande reglemente för internkontroll skall kommunstyrelsen utvärdera kommunens samlade system för intern kontroll och i de fall förbättringar behöver göras, föreslå sådana.

Bedömning

Vår bedömning är att nämndernas och styrelsens arbete med styrning och intern kontroll har skett i enlighet med gällande reglemente. Balanskravet uppfylls.

BOLLEBYGDS KOMMUN

Revisorerna

c) Årsredovisning

Kommunstyrelsen har ansvar för att upprätta bokslut och årsredovisning i enlighet med bestämmelser i kommunallagen och kommunal redovisningslag. Utformning och innehåll skall följa god sed, det vill säga vara i enlighet med gällande lagstiftning och hur normgivande organ tolkat lagstiftningen.

Bedömning

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande med undantag för redovisning av avsättning till Bollebygdsskolan om 6 mnkr. Denna avsättning är inte förenlig med kommunal redovisningslag.

Fördjupade granskningar

Under året har tre fördjupade granskningar genomförts vilkas revisionsrapporter överlämnats till kommunfullmäktige för kännedom. Därutöver har revisorerna tagit fram ett riskbedömningsunderlag samt genomfört en grundläggande granskning av samtliga nämnder och granskat delårsrapport och årsredovisning.

Bedömning

Sammantaget visar våra granskningar att nämndernas styrning i allt väsentligt fungerat tillfredsställande under året. Våra iakttagelser och synpunkter kommer att följas upp under kommande år.

Underlag för bedömning i ansvarsfrågan

För vår bedömning i ansvarsfrågan åberopar vi ovanstående granskningar, granskningsrapporter samt vår grundläggande granskning. Upprättade granskningsrapporter har fortlöpande under året översänts till kommunfullmäktige.

Därutöver har vi genomfört ett antal förstudier, förfrågningar samt överläggningar med verksamhetsföreträdare. Vi har dessutom haft överläggningar med kommunfullmäktiges presidium.

BOLLEBYGDS KOMMUN

Revisorererna

Revisorerernas uttalande

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelsen och nämnderna samt enskilda ledamöter i dessa organ.

Vi tillstyrker att kommunens årsredovisning för 2017 godkänns trots redovisad avsättning för Bollebygdsskolan.

Bollebygd den 17 april 2018

Margaretha Almqvist-Malmsjö
Ordförande

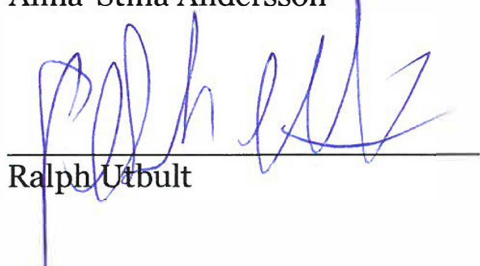
Per Wignäs
Vice ordförande

Anna-Stina Andersson

Elin Axelsson

Ralph Urbult

Bilagor:

Revisionsrapport PwC, Granskning av årsredovisning 2017

Revisionsberättelse för stiftelsen Bollebo

PRODUKTION

Fernemo Information & Grafik AB

Elin Ranesjö, korrektur

Elisabeth Johansson, layout

